



FÍGGJARMÁLARÁÐIÐ
MINISTRY OF FINANCE

Innihald

Uppskot til samtyktar um játtanarkarmar á lögtingsfíggjarlógini fyri 2018	3
Inngangur	13
Lýsing av gongdini í búskapinum	14
<i>Serstakliga fiski-, ali- og byggivinna eru vaksnar síðstu árinum</i>	<i>16</i>
<i>Gongdin á arbeiðsmarknaðinum</i>	<i>18</i>
<i>Eftirspurningur og brúkaraprísir</i>	<i>20</i>
<i>Gongdin í til- og fráflyting</i>	<i>21</i>
<i>Viðskifti við útlond, handils- og gjaldsjavni</i>	<i>24</i>
<i>Heimsbúskapurin</i>	<i>25</i>
Almenn fíggjarmál	27
<i>Kommunal fíggjarmál</i>	<i>29</i>
Uppskotið til játtanarkarmar	31
<i>Uppskotið til játtanarkarmar bytt á greinar</i>	<i>32</i>
<i>Rakstrarkarmar fyri § 1 Løgtingið 2018-2022</i>	<i>32</i>
<i>Rakstrarkarmar fyri § 2 Løgmannsfyrisingin 2018-2022</i>	<i>33</i>
<i>Rakstrarkarmar fyri § 3 Fíggjarmál 2018-2022</i>	<i>34</i>
<i>Rakstrarkarmar fyri § 5 Fiskivinnumál 2018-2022</i>	<i>36</i>
<i>Rakstrarkarmar fyri § 7 Mentamál 2018-2022</i>	<i>37</i>
<i>Rakstrarkarmar fyri § 11 Heilsu- og innlendismál 2018-2022</i>	<i>38</i>
<i>Rakstrarkarmar fyri § 12 Almannamál 2018-2022</i>	<i>40</i>
<i>Rakstrarkarmar fyri § 13 Uttanríkis- og vinnumál 2018-2022</i>	<i>42</i>
<i>Rakstrarkarmar fyri § 17 Samferðslumál 2018-2022</i>	<i>44</i>
<i>Inntøkukarmar fyri § 20 Inntøkur 2018-2022</i>	<i>46</i>
<i>Løgutlan 2018-2022</i>	<i>47</i>
Fylgiskjal A: Dagførd uppperð av konjunkturjavnaðum úrsliti fyri almenna geiran	50

Løgtingið
Tinghúsvegur 1-3
Postboks 208
110 Tórshavn

Tórshavn, 24. mars 2017

J.Nr.: 17/00092-8

Løgtingsmál nr. 130/2016: Uppskot til samtyktar um játtanarkarmar á løgtingsfíggjarlógini fyri 2018

Uppskot

til

samtyktar um játtanarkarmar á løgtingsfíggjarlógini fyri 2018

Við hesi løgtingsssamtykt tekur Løgtingið undir við, at samlaði útreiðslukarmurin á løgtingsfíggjarlógini fyri 2018 verður 4.865,7 mió. kr. Rakstrarkarmurin verður 4.535,7 mió. kr., og lógukarmurin verður 330,0 mió. kr. Samlaði inntøkukarmurin verður 5.195,5 mió. kr.

Úrslitið á løgtingsfíggjarlógini fyri 2018 verður 659,8 mió. kr. áðrenn lógur. Íroknað lógur verður úrslitið 329,8 mió. kr.

Í talvuni niðanfyri eru samlaðu játtanarkarmarnir fyri 2018 býttir á greinar.

Játtanarkarmar á løgtingsfíggjarlógini fyri 2018		
<i>Mió. kr.</i>	Rakstur	Lógur
§ 1 Løgtingið	54,9	0,0
§ 2 Løgmansfyrisingin	36,5	3,0
§ 3 Fíggjarmál	307,2	20,0
§ 5 Fiskivinnumál	163,9	85,0
§ 7 Mentamál	1.063,4	22,8
§ 11 Heilsumál	1.091,5	106,0
§ 12 Almannamál	1.471,6	35,0
§ 13 Uttanríkis- og vinnumál	107,9	0,0
§ 17 Samferðslumál	238,8	58,2
Útreiðslur tilsamans	4.535,7	330,0
Útreiðslukarmur	4.865,7	
Inntøkukarmur § 20	5.195,5	
RLÚ-úrslit	329,8	

Til tess at røkka ætlaða úrslitinum á løgtingsfíggjarlógini fyri 2018 er grundarlagið tær givnu fortreytirnar fyri framrokningum, raðfestingum og tillagingum á útreiðslu- og inntøkusiðu landskassans, soleiðis sum hetta er lýst í viðmerkingunum og hjáløgdu Búskaparfrágreiðing I. Lønarvøkstur er ikki innroknaður, tí lønarsáttmálar enn ikki eru gjørdir fyri 2018 og frameftir.

Viðmerkingar

14. september 2015 undirskrivaðu Javnaðarflokkurin, Tjóðveldi og Framsókn samgonguskjal og skipaðu nýggja samgongu. Í samgonguskjalinum og fylgiskjali til hetta verður millum annað staðfest:

”Vit skulu skapa einar sterkar, samhaldsfastar og sjálvbjargnar Føroyar. Vit vilja menna eitt tíðarhóskandi vælferðarsamfelag fyri alt fólk í Føroyum, sum kann kappast við grannalondini um at draga fólk og virksemi til sín.

... Skilvísur búskaparpolitikkur skal leggja tryggja grund undir ein sjálvbjargnan og haldførnan búskap. Javnari býti av ríkidøminum skal tryggja, at virðini í størri mun koma í umfar og harvið skapa størri vøxtur og trivnað. Nýskipanir skulu menna einar vælverkandi Føroyar við fleiri móguleikum, framburði og dyggari áliti og javnrættindum fyri allar borgarar.

...Eitt av høvuðsmálunum hjá samgonguni er at tryggja haldfærið í búskapinum og at vísa fíggjarliga ábyrgd.

...Búskaparpolitikkurin skal javna sveiggini í búskapinum og stimbra ein sjálvbjargnan og langtíðarhaldførnan búskap.”

Játtanarkarmarnir leggja yvirskipaðu fíggjarpolitisku karmarnar fyri politikki samgongunnar.

Innan hesar játtanarkarmarnar, ið fevna um umleið 5 mia. kr. á útreiðslusíðuni og tað sama á inntøkusíðuni, verður politikkur samgongunnar framdur.

Tað gongur væl búskaparliga

Búskaparstöðan í landinum er sum heild góð.

Búskaparvøxtur hevur seinnu árinum verið 7-8% árliga. Útflutningurin av fiskavørnum er vaksin 14 % seinasta árið og lønargjaldingarnar 6%. Talið av løntakarum er vaksið 625 seinasta árið og arbeiðsloysið er bert góð 2%.

Føroysku húsarhaldini og vinnan spara eisini upp í stórum. Uppsparingin í føroysku peningastovnunum er økt munandi, og er innistandandi bara seinastu 12 mánaðirnar økt um 1 milliard kr. Samstundis eru útlánini úr føroysku peningastovnunum sama tíðarskeið bert økt um 100 mió. kr.

Landið hevur nú munandi avlop, og somuleiðis gongur væl hjá kommununum. Metta bygnaðarliga hallið hjá almenna geiranum er tí vent frá nógvum árum við halli til at gerast eitt bygnaðarligt avlop.

Føroyska framleiðslan hevur ongantíð verið størri enn nú. Søguliga hevur føroyska framleiðslan ligið væl lægri enn í grannalondum okkara, men hetta er nú broytt.

Bruttotjóðarúrtøka føroyinga er nú mett til 18,2 milliardir krónur, ið samsvarar við umleið 367 tús. kr. fyri hvønn føroying. Harvið hava Føroyar fyri fyrstu ferð í nýggjari tíð framleiðslu fyri hvønn íbúgva á hædd við grannalond okkara Ísland og Danmark.

Búskaparliga hava vit ongantíð verið so sjálvbjargin sum nú.

Bjálva okkum til verri tíðir

Søgan hevur tó lært okkum, at eftir búskaparliga góðar tíðir koma altíð minni góðar tíðir. Orsøkirnar eru nógvar og ymiskar, og vísir søgan, at tað er ein avbjóðing at fyrireika seg til framtíðina.

Vit eiga at læra av fortíðini, og at taka neyðug stig at bjálva samfelagið í góðum og búskaparliga “heitum” tíðum, so vit betur megna at “halda hitan” og at reka samfelagið í búskaparliga “køldum” tíðum.

Hetta setir stór krøv til skilvísan fíggar- og búskaparpolitikk í góðum tíðum.

Á mangan hátt krevur tað munandi meira hegni at stjórna í góðum tíðum - enn í verri tíðum. Tá ið búskaparligar niðurgangstíðir eru, tykist altíð størri undirtøka vera fyri at fremja neyðugar tillagingar og nýskipanir í samfelagnum, ið skulu tryggja velferðarsamfelagið frameftir.

Vaksandi avlop, minking av skuld, betur samskipað búskaparstýring, málrættaðar íløgur og tálming av rakstrarvøkstrinum eru millum átøkini, ið framd nú verða fyri at bjálva samfelagið búskaparliga til kaldari tíðir. Hartil verður partur av avlopinum nú sett í Búskapargrunn Føroya, eins og Landsbanki Føroya er stovnsettur at virka fyri fíggarligum støðufesti í Føroyum.

Viðbrekin búskapur krevur eyka varsemi

Búskaparliga framgongdin er tengd at fleiri viðurskiftum. Serstakliga er talan um stóra framgongd innan alivinnuna og uppisjóvarvinnuna. Hartil er stórir vøkstur í byggivinnuni, eins og framgongd er á fleiri øðrum økjum, eitt nú í ferðavinnuni.

Stórar íløgur eru framdar á hesum økjum seinastu árin, og eru hegni og stór orka lögð í at skapa framgongdina. Framgongdin skyldast tó partvíst eisini viðurskiftum, ið vit ikki sjálvi hava stórt ræði á, og hava vit havt undanvind á nógvum av hesum økjum seinastu árin.

Altjóða laksaprísurin er sera høgur, oljuprísurin lágur, rentustøðið søguliga lágt og uppisjóvarstovnarnir væl fyri. Um bert eitt ella fleiri av hesum viðurskiftum broytast, kann hetta ávirka okkara búskap skeiva vegin.

Hetta setir eyka krøv til, at vit bjálva okkum í hesum døgum.

Tí vit skulu kunna reka okkara velferðarsamfelag á minst sama støði sum í dag, eisini um búskaparligur mótvindur rakar okkara samfelag.

Bygnaðarliga úrslitið vent frá halli til avlop

Bygnaðarliga hallið í almenna geiranum er nú vent til avlop. Tað vísa útrokningar hjá Fíggaráráðnum. Mett verður, at bygnaðarliga úrslitið í samlaða almenna geiranum er broytt frá at vera hall á umleið 0,7% av BTÚ í 2014 til eitt mett avlop á umleið 1,3% í 2016 og 1,4% í 2017. Hetta merkir, at avlopið í samlaða almenna geiranum í lötuni er størri, enn væntast kann í mun til búskaparstøðuna.

Orsøkin til, at bygnaðarliga hallið nú er vent til avlop, er í høvuðsheitum, at inntøkurnar eru munandi vaksnar, meðan útreiðsluvøkstururin er tálmaður.

Bygnaðarliga úrslitið lýsir støðumynd av fíggarliga úrslitinum hjá almenna geiranum í mun til búskaparstøðuna.

Búskaparligar avbjóðingar frameftir

Hyggja vit nøkur ár fram, so síggja vit, at hóast bygnaðarliga úrslitið nú er vent frá halli til avlop, og hóast góðar búskaparligar tíðir í dag, so eru avbjóðingar við at tryggja fíggarliga haldfærið sum frá líður. Hetta er serliga orsakað av, at vit væntandi gerast munandi fleiri eldri

og lutfalsliga færri á arbeiðsmarknaðinum komandi árin. Hetta er ein gongd, ið vit síggja longu nú, og leggur hetta alsamt størri trýst á tænastrarnar innan heilsumál og almannamál.

Skal tryggjast, at vit hava trygt búskaparligt grundarlag undir framtíðar vælferðarsamfelagnum, verður neyðugt við átøkum, ið skunda undir fólkaøkstri og alsamt fleiri yngri fólki í Føroyum, samstundis sum neyðugt verður við nýskipanum innan eitt nú pensjóns-, fiskivinnu- og heilsuøkið, umframt virðisøking av tilfeingi landsins og vinnumenning sum heild.

Nøkur átøk eru framd hesum viðvíkjandi, meðan onnur eru fráboðað og eru ávegis.

Játtanarkarmar 2018: 330 mió. kr. í avlopi og rakstrarvøkstur á 1,5%

Í játtanarkørmunum fyri 2018 er samlaða úrslitið (RLÚ 1) 330 mió. kr. í 2018. Íroknað hesum eru 330 mió. kr. í íløgum. Harvið er rakstrarúrslitið áðrenn íløgur 660 mió. kr.

Rakstrarútreiðslurnar hækka úr 4.471 mió. kr. upp í 4.536 mió. kr. Tað er ein vøkstur á **1,5%**.

Hetta er ikki íroknað lønarframrokningar, tí sáttmálasamráðingar hava enn ikki verið fyri árin 2018 og frameftir.

Landsstýrið sýnir við hesum fíggjarpolitiskt varsemi. Tí samstundis sum rakstrarvøksturin bert er 1,5%, so væntast búskaparvøksturin at vera 3-4%.

Málið um at fremja ein skynsaman fíggjar- og búskaparpolitikk saman við ynksjunum um at fremja fleiri átøk og uppraðfestingar setir krøv til landsstýrið og samgonguna um at fremja átøk, ið tryggja, at tænastrarnar hjá landinum verða ríknar so skynsamt sum møguligt, og at fremja nýskipanir og tillagingar, ið skulu tryggja best møguliga tænastru innan játtanarkarmarnar.

Íløgur kring landið

Íløgukarmurin verður 330 mió. kr. í 2018.

Størstu lögurnar hjá landinum í tíðarskeiðnum fyri játtanarkarmarnar (2018-2022) eru:

- Landssjúkrahúsið og útbygging av Klaksvíkar Sjúkrahúsi
- Glasir, Miðnám í Kambsdali, Eftirskúli í Suðuroy, Ítróttarháskúlin í Vági og Húsarhaldsskúli í Klaksvík.
- Bústovnar og vardir bústaðir.
- Havranssóknarskip, Tjóðleikhús og Talgildu Føroyar.
- Eysturoyar- og Sandoyartunlar, Hvalbiartunnil og tunnilstoymi at fremja smærri tunnilverkætlanir kring landið. Eisini verður í tíðarskeiðnum farið undir tunlarnar Norður um Fjall, sum fara í gongd eftir Hvalbiartunnilin, og fyrireiking til tunnil til Vestmanna.

Hartil er játtan til havnir, vegakervið og viðlíkahald av bygningum og tunlum v.m. kring landið, herundir ferðsluætlan í Vágoyinni.

Samgongan hevur sett sær fyri at fremja hesar lögur, og tí verður lögukarmurin hækkaður í tíðarskeiðnum. Hækkingin síðan seinastu játtanarkarmar skyldast serliga, at valt er at hækka upphæddina, ið sett er av til nýggjar bústovnar, úr 60 mió. kr. upp í 200 mió. kr. í tíðarskeiðnum. Hetta eru íløgur, ið eru neyðugar fyri at tryggja borgarum við serligum avbjóðingum virðilig kor, og fyri at tryggja góða tænastru til hesar borgarar. Hartil hevur útbjóðing av útbygging av Landssjúkrahúsinum og av bygging av Havranssóknarskipinum víst, at kostnaðurin fyri hesar verkætlanir gerst hægri enn upprunaliga sett av í

játtanarkørmunum. Játtanarkarmarnir verða við hesum hækkaðir samsvarandi dagfórda kostnaðinum.

Hóast ávísa hækking í samlaða lógukarminum, so er talan um lógur, ið eru sera ymiskar í vavi, ymiskar av slagi og ávirka búskapin ymiskt. Eitt nú er stórir munur á, hvussu lógur í undirsjóvartunlar, bygningar, KT-skipanir og skipabygging ávirka búskapin.

Framgongdin er heldur ikki eins stór í øllum pørtum av landinum. Tí er dentur eisini lagdur á at gera ílógur kring alt landið fyri at tryggja, at framgongdin í búskapinum í størst møguligan mun kemur øllum samfelagnum til góðar.

Málið er einar sjálvbjargnar, samhaldsfastar og tíðarhóskandi Føroyar

Málið hjá landsstýrinum og samgonguni er at skapa einar sjálvbjargnar, samhaldsfastar og tíðarhóskandi Føroyar.

Fleiri átøk *eru sett í verk higartil* í valskeiðnum, millum hesi eru átøk at skapa javnari býti av virðunum í landinum, átøk at skapa varandi fólkaøkstur, átøk at skapa eitt meira tíðarhóskandi samfelag og átøk at skapa størri sjálvbjargni:

Javnari býti av virðum

- **Munandi skattalætti til lág- og miðallønt** – 137 mió. kr. latnar í lætta til lág- og miðallønt. Fyrst og fremst fíggað við hægri gjøldum á tilfeingi og alivinnu.
- **Hægri pensjón til tey, ið hava lága pensjón** - samhaldsfasti arbeiðsmarknaðareftirlønargrunnurin er styrktur, og pensjónsviðbótin er hækkað. Hartil er lægsta fyrítíðarpensjónin hækkað.
- **Børn úr fátækkraváða** - Fíggjarligt familjuískoyti sett í verk til barnafamiljur í trongum fíggjarligum korum.

Varandi fólkaøkstur

- **Barnafamiljur betri kor** - Barsilsskipanin betrað við, at tíðarskeiðið varð langt 6 vikur, og barnafrádrátturin til børn undir skúlaaldri er hækkaður við 42% úr 6.500 kr. upp í 9.200 kr. pr. barn pr. ár.
- **Útbúgving og lesandi uppraðfest** – lestrarstuðul er hækkaður, og enn meira til lesandi við børnum. Eisini er nýggj búskaparfrøðiútbúgving stovnssett á Fróðskaparsetrinum, fleiri tikin inn til sjúkrarøktarfrøðiútbúgvingina. Serligt skipað miðnám og miðnámsútbúgvingar til ung við serligum avbjóðingum eru raðfestar.
- **Mentanargrunnurin** er fíggjarliga styrktur.

Tíðarhóskandi samfelag

- **Nýskipanir** - Uppskot til fiskivinnunýskipan er sent til hoyringar, og er pensjónsnýskipan ávegis.

- **Heilsuverkið er uppraðfest** – eitt nú er menningarætlan lögð fyrri Løgtingið, 5 mió. kr. settar av til fleiri serlæknar, psykiatrisk depilin fingið munandi størri fíggjarliga játtan, og mammografi sett í verk.
- **Arbeiðseftirlitið styrkt**, og sálarfrøðiliga arbeiðsumhvørvið raðfest.
- **Grønari Føroyar** – náttúru- og umhvørvisverndaráttøk framd, byggilóggáva dagförd, vegskattur umlagdur frá vektgjaldi til veg- og umhvørvisgjald á útlát, afturbering av MVG fyrri grønar hitaskipanir og el- og vetnisakfør.
- **Økismenning** - Fleiri túrar á Suðuroyarleiðini og Sandoyarleiðini, havnaløgini í Svínoy og á Krambatanga útbygð, Viðareidistunnilin liðugtgjörður, og gongd sett á Eysturoyar- og Sandoyartunlar.

Størri sjálvbjargni

- **Størri búskaparligt sjálvbjargni** - Hall vent til avlop á fíggjarlógini, ríkisveitingin er fastfryst, nýggi Landsbanki Føroya er stovnaður, og Búskapargrunnur Føroya endurnýggjaður.
- **Virðisøking** – økt játtan til fiskivinnuroyndir, vinnugransking, marknaðarføring av Føroyum sum maritimur tænastudepil og til Talgildu Føroyar. Hartil er vorðið lættari at stovna íverksetarafeløg, og er játtanin økt til FarGen, og átøk sett í verk at stimbra føroyska matmentan.
- **Størri ábyrgd í altjóða samfelagnum** - játtanin til menningar- og neyðhjálp er fýrafaldað.

Í 2018 og frameftir verður bygt víðari á tað, ið sett er í verk, og verða hartil fleiri nýggj átøk framd fyrri at røkka málunum hjá samgonguni. Miðað verður millum annað eftir at fremja fylgjandi átøk í 2018:

Samhaldsfestið styrkjast

- **Øll skulu hava lut í framgongdini** - skulu tryggja góðar tænastur og virðilig kor til fólk við serligum avbjóðingum, og tí verða framdar munandi íløgur í nýggjar bústovnar og vardar bústaðir nú og komandi árin. Heildarætlan skal fremjast í verki, og eru 200 mió. kr. tí settar av til nýggjar bústovnar. Eisini verður stuðulin til ung sálarsjúk uppraðfestur.
- **Barnafamiljur betri kor** – barsilstíðarskeiðið leingjast enn meira.
- **Økismenning** – framgongdin skal koma øllum landinum til góðar. Eysturoyar- og Sandoyartunlar verða framdir í verki, og tunnilstoymi verður sett í verk at fara undir smærru tunnilsverkætlanirnar kring landið. Ferðsluætlan fyrri Vágoyanna skal setast í verk. Farið verður undir ferðavinnuútbúgving í Vestmanna og listaútbúgving í Sandoy. Ítróttarháskúli í Vági, eftirskúli í Suðuroy og húsarhaldsskúli í Klaksvík byggjast, og miðnám á Kambsdali útbyggjast.
- **Pensjónsnýskipan** – við eini nýggjari pensjónsskipan, ið m.a. tryggjar øllum eina góða pensjón nú og frameftir, og samstundis styrkir fíggjarliga haldførið hjá

vælferðarsamfelagnum frameftir. Eisini er ætlanin at dagføra og betra fyriritíðarpensjónina.

Størri virðisøking og vinnumenning

- **Fiskivinnunýskipan** og nýggj **alilóggáva** setast í verk.
- Átøk fremjast at fáa **betri marknaðaratgongd** og atgongd til nýggjar marknaðir.
- Marknaðarføra Føroyar sum **maritimur tænaustudepil**.
- Fjórða **oljuútbjóðingarumfar**.
- Samskipa **ferðavinnu Føroya** innanlendis enn betur, og framhaldandi **marknaðarføring av Føroyum** sum ferðaland.
- **Kreativar vinnur** stimbraðar eitt nú við Filmshúsinum.
- **Íløgur í virðisøking** við hægri játtan til gransking innan fiskivinnuna.
- **Nýggj útbúgving** setast í verk innan **innovatióin og íverksetan**.
- **Talgildur samleiki** og **borgaraportalur** til hvønn einstakan føroying og føroyskar fyriritøkur. Ein íløga, ið fer at økja kappingarførið og tænaustuððið í Føroyum.

Fremja framhaldandi fólkavøkstur

- **Fleiri leigubústaðir** – Bústaðir byggja munandi fleiri leigubústaðir. Fáa nýtt fíggjarligt rásarúm til 200 bústaðir afturat.
- **Lættari at vera lesandi** – lestrarstuðul latast øllum undir hægri útbúgving í 12 mánaðir, í mun til 11 mánaðir í dag, nýggjar útbúgvingar setast í verk, og íløgur fremjast eitt nú í miðnámskúlan í Kambsdali, Glasir gerast liðugt, og Fróðskaparsetrið betri hølisumstøður. Bústaðir byggir hartil fleiri lestrarbústaðir.
- **Mentanarøkið styrkjast** – mentan og list størri játtan, savnsøkið raðfest, Filmshúsið styrkt, og verklagslóg um Tjóðleikhús leggjast fyri Løgtingið.

Meira tíðarhóskandi samfelag

- **Trygt heilsuverk** – menningarætlan fyri heilsuverkið fremjast í verki. Enn størri játtan til at seta fleiri serlækna í 2018, endurmenningin uppraðfest og útbygd í Klaksvík, felags bíðilistar og betri samskipan v.m. Eisini verður hildið áfram at útbyggja økispsykiatri kring landið.
- **Grønari Føroyar** – náttúruverndarlóg smíðast og setast í verk, náttúruvísing skipað, og møguleiki fyri biligari “grønari” el-orku, eitt nú um náttina, setast í verk.
- **Virkin arbeiðsmarknaðarpolitikkur** – uppskot til meira tíðarhóskandi almenna lønarskipan, styrkt arbeiðseftirlit, og varskógvaraskipan fyri almenn starvsfólk setast í verk. Skipan við førleikameting verður eisini sett í verk. Ætlanin er eisini at styrkja arbeiðsmarknaðarhagtøl.

Enn størri sjálvbjargni

- Fólkaatkvøða um **nýggja stjórnarskipan**.
- **Heimtøkur** av loftrúmi, útlendingamálum og persóns-, familju- og arvarættliga økinum.
- **Virkin uttanríkispolitikkur**.
- Størri játtan til **menningar- og neyðhjálp**.
- Vaksandi **avlop, varin rakstrarvøkstur** og **minkandi skuld** hjá landinum.

Fortreytir fyri framrokning av útreiðslum

Høvuðsfortreytin fyri uppskotinum til játtanarkarmar 2018-2022 er at føra ein skilvísan fíggjarpolitikk, sum skal leggja lunnar undir ein sjálvbjargnan og haldførnan búskap nú og frameftir øllum føroyingum at frama.

Framrokningar av lógarbundnum játtanum og bundnum raðfestingum eru gjørdar fyri árinum 2018 til 2022.

Framrokningarnar eru í høvuðsheitum grundaðar á fólkatál og fólkasamanseting, til dømis metta talinum á skúlanæmingum og fólkapensjónistum 2018-2022. Í framrokningunum er lagt upp fyri bundnum raðfestingum næstu árinum, til dømis at nýggir stovnar verða tiknir í nýtslu. Í játtanarkørmunum er framroknað í ársins prísnum í 2018, men árinum 2019-2022 verður framroknað í fóstum prísnum. Lønaráttreidslur í 2018 eru ikki framroknaðar, tí lønarsáttmálar enn ikki eru gjørdir fyri tíðarskeiðið.

Játtanarkarmarnir eru gjørdir við verandi rentustøði og oljuprísnum. Hetta er ein óvissa í játtanarkørmunum, tí rentustøðið og oljuprísurin kunnu broytast, og harvið kunnu útreiðslur landskassans til rentustuðul, rentuútreiðslur av skuldini, og útreiðslur til olju eisini broytast.

Løgukarmurin verður 330 mió. kr. í 2018. Løgukarmurin verður 394 mió. kr. í 2019, 470 mió. kr. í 2020, 420 mió. kr. í 2021, og 363 mió. kr. í 2022. Eins og undanfarnu árinum eru í flogukarminum íroknaðar 35 mió. kr. í partapeningi til felagið Eystur- og Sandoyartunlar og 20 mió. kr. til verkætlanina Talgildu Føroyar, hóast hesar í játtanarskipanini eru ávikavist stuðuls- og rakstrarjáttan. Orsøkin er, at mett verður, at talan er um íløgur í undirstøðukervið.

Fortreytir fyri framrokning av inntøkum

Inntøkurnar í uppskotinum til játtanarkarmar fyri árinum 2018-2022 eru framroknaðar við støði í søguligum inntøkutølum og teimum fortreytum, sum eru kendar í lýtuni. Í játtanarkørmunum eru inntøkurnar framroknaðar í ársins prísnum í 2018, men árinum 2019-2022 verður roynt at framrokna í fóstum prísnum.

Framrokningarnar eru gjørdar sambært metingum um útlit fyri gongdini í búskapinum. Forsagnir frá millumtjóða stovnum og Búskaparráðnum eru brúktar sum partur av grundarlagnum undir metingunum.

Sum vant, verða inntøkurnar framroknaðar varisliga. Royndirnar síðstu árinum eru, at tað er torført at meta um inntøkurnar hjá landskassanum og um tær broytingar, sum kunnu koma fyri av ymiskum tiltøkum og øðrum viðurskiftum.

Í fortreytunum fyri inntøkunum verður BTÚ í ársins prísnum mett at vaksa um 4 % í 2018. Á teimum skatta- og inntøkujáttanum, har hetta verður hildið vera neyðugt, eru gjørdar serstakar metingar út frá fortreytunum fyri játtanini.

Uppskot til játtanarkarmar 2018-2022

Uppskotið til játtanarkarmar byggir á fíggjarlógina fyri 2017, umframt politiskar semjur og avtalur, sum eru gjørdar síðani.

Í talvuni niðanfyri er uppskotið til játtanarkarmar fyri árin 2018 til 2022 útgreinað og býtt á greinar og ár.

Talva: Útgreinaðir játtanarkarmar fyri 2018-2022						
<i>Mið. kr.</i>	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakstrarútreiðslur, §1-§17:						
§ 1 Løgtingið	54,9	54,9	56,9	55,9	56,4	56,9
§ 2 Løgmansfyrisingin	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5
§ 3 Fíggjarmál	300,9	307,2	313,0	318,8	324,6	330,4
§ 5 Fiskivinnumál	163,8	163,9	163,9	163,9	163,9	163,9
§ 7 Mentamál	1.047,9	1.063,4	1.072,1	1.080,5	1.085,4	1.087,9
§ 11 Heilsu- og innlendismál	1.073,8	1.091,5	1.106,3	1.116,6	1.127,2	1.138,1
§ 12 Almannamál	1.454,3	1.471,6	1.488,2	1.506,2	1.523,5	1.543,3
§ 13 Uttanríkis- og vinnumál	103,5	107,9	107,9	107,9	107,9	107,9
§ 17 Samferðslumál	234,8	238,8	238,8	238,8	238,8	238,8
Rakstrarútreiðslur tilsamans	4.470,5	4.535,7	4.583,6	4.625,1	4.664,2	4.703,7
Løguútreiðslur, §1-§17*	267,7	330,0	393,5	470,0	419,9	363,0
Rentuútreiðslur, netto**	-4,9	2,0	9,5	10,0	14,0	17,0
Inntøkur	4.939,0	5.197,5	5.299,5	5.381,0	5.451,0	5.538,5
RLÚ-úrslit	205,7	329,8	312,9	275,9	352,9	454,8

Gev gætur, at 2017 er tikið við sum byrjunarár við fíggjarlógartølum, og 2017 og 2018 eru í ársins prísnum, meðan 2019 til 2022 eru í føstum prísnum. Lønarútreiðslur í 2018 eru ikki framroknaðar, tí lønarsáttmálar enn ikki eru gjørdir fyri tíðarskeiðið.

* Løgurnar eru í talvuni íroknaðar játtanirnar til P/F Eystur- og Sandoyartunlar og til verkætlanina Talgildu Føroyar. Hesar báðar játtanirnar eru 55 mió. kr. tilsamans í 2018. Hetta er sama upphædd sum í 2017.

** Rentuútreiðslur, netto er samanseting av rentuútreiðslum av lánsbrævaskuld landskassans og rentuinntøkum av gjaldføri landskassans.

Tilmæli viðvíkjandi kommununum

Kommunurnar fevna um umleið ein triðing av almenna geiranum. Harvið eru kommunurnar týðandi partur av almenna búskapinum og búskapinum sum heild. Skulu Føroyar hava fullgóða búskaparstýring, er tí neyðugt, at land og kommunur samskipa fíggjarpolitikkin í størri mun. Hetta fer at tryggja, at land og kommunur í størri mun kunnu fremja neyðug átøk at tryggja

eina støðuga búskapargongd, og ber tá eisini til í størri mun at tryggja framgongd í øllum landinum.

Í hesum játtanarkørmunum verður á fyrsta sinni komið við tilmæli til yvirskipaða rakstrarvøksturin og íløgukarmin hjá kommununum næstu árin.

Sambært fíggjarætlanunum hjá kommununum kann væntast, at rakstrarvøksturin verður um 5% í 2017. Mælt verður til, at kommunurnar, tá ið tær fara undir arbeiðið við fíggjarætlanunum fyri 2018, leggja seg eftir, at rakstrarútreiðslurnar ikki vaksa við meira enn teimum 1,5 prosentunum umframt lønarvøkstur, ið játtanarkarmarnir hjá landinum eisini leggja upp til.

Væntast kann, at løguútreiðslurnar verða um 5-600 mió. kr. í 2017 og 2018. Mælt verður til, at kommunurnar samanlagt leggja seg eftir, at løguútreiðslurnar eftir hetta verða á einum støði á umleið 400 mió. kr. árliga, sum samsvarar við løguútreiðslurnar í miðal seinnu árin.

Bjálva og brynja Føroyar til framtíðina

Játtanarkarmarnir fyri 2018 leggja lunnar undir eina røð av átøkum, ið hava til endamáls at røkka einum meira sjálvbjargnum, samhaldsføstum og tíðarhóskandi Føroyum, og at brynja Føroyska samfelagið til framtíðar avbjóðingar.

Hetta mál skal røkkast saman við skynsøsum fíggjar- og búskaparpolitikki, ið bjálvar landið búskaparliga til framtíðina.

Skjal hjálagt:

Skjal 1: Búskaparfrágreiðing I, mars 2017

Fíggjarmálaráðið, 24. mars 2017



Kristina Háfos

landsstýriskvinna í fíggjarmálum



/ Bjarni Askham Bjarnason

Inngangur

Sambært § 8 í lögtingslóg nr. 42 frá 4. mai 2009 um landsins játtanarskipan skal frágreiðing (Búskaparfrágreiðing I), sum lýsir og metir um búskaparstöðu Føroya, harímillum tann almenna geiran, verða lögð við uppskotinum til lögtingssamtykt um játtanarkarmar. Uppskotið til lögtingssamtykt um játtanarkarmar fyri figgjarlógina næsta ár skal leggjast fram fyri 1. apríl.

Uppskotið til játtanarkarmar er gjørt við stóði í figgjarpolitisku málunum og samgonguskjalinum hjá samgonguni. Uppskotið til lögtingssamtykt um játtanarkarmar á lögtingsfiggjarlógini fyri 2018 er í høvuðsheitum grundað á samtyktu lögtingsfiggjarlógina fyri 2017 (lögtingsmál nr. 19/2016) umframt á nýggjar raðfestingar hjá samgonguni. Nýggjar framrokningar eru gjørdar av inntøkum og útreiðslum, umframt at ávís tiltøk verða sett í verk fyri at betra haldførið í almenna búskapinum.

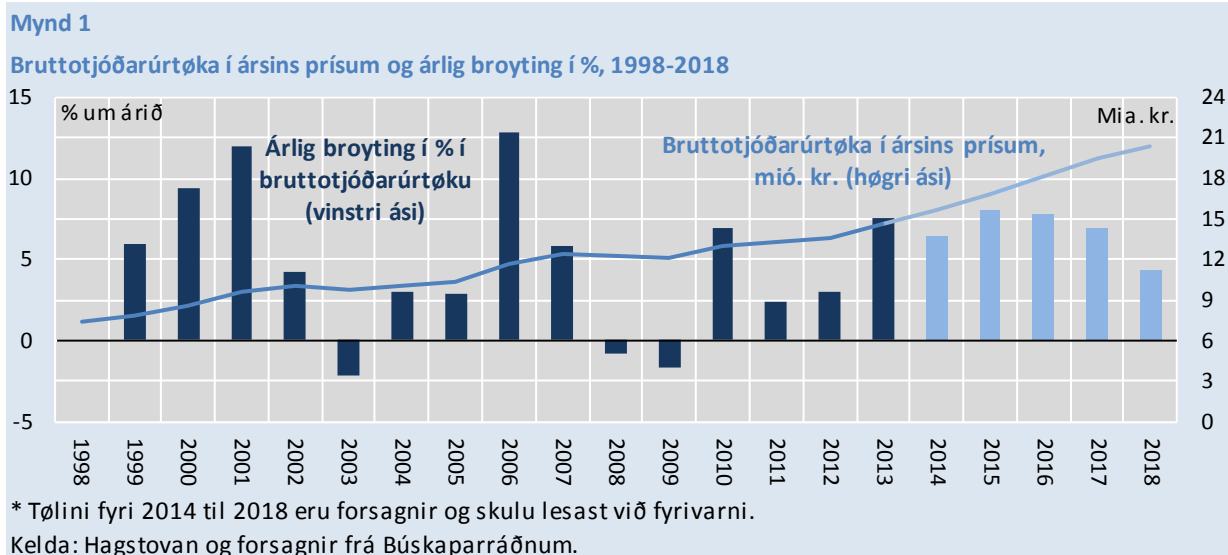
Frágreiðingin er sett soleiðis saman, at fyrst er stutt lýsing av gongdini í føroyska búskapinum, av gongdini í altjóða búskapinum og av almenna búskapinum, harundir kommununum. Síðani verður greitt frá uppskotinum til játtanarkarmar á lögtingsfiggjarlógini fyri 2018. Fortreytirnar fyri játtanarkømunum verða eisini lýstar, umframt at framrokningar fyri árinum 2018 til 2022 verða lýstar. Løguætlanin hjá landsstýrinum og samgonguni fyri árinum 2018-2022 verður eisini lýst.

Lýsing av gongdini í búskapinum

Stór framgongd er framvegis í føroyska búskapinum, og framgongdin hevur verið serliga stór síðstu umleið 3 árin. Føroyski búskapurin er sostatt í hákonjunkturi í lötuni, og framgongdin tykist eisini halda fram fyrstu mánaðirnar í 2017. Hetta sæst aftur í teimum hagtølum, sum eru tøk um føroyska búskapin. Lønargjaldingar fóru av álvara at vaksna miðskeiðis í 2013, og lønargjaldingar eru vaksnar 5-6% árliga síðstu 3 árin.

Arbeidsloysið er lækkað úr umleið 2.000 við ársbyrjan 2011 til umleið 630 í januar 2017, sum svarar til 2,3% av arbeiðsfjøldini. Eisini løntakararnir eru vorðnir munandi fleiri síðstu 3 árin, og talið á løntakarum hækkar í lötuni 2-3% árliga, sum svarar til 6-700 fleiri løntakarar árliga.

Framgongdin í búskapinum síðstu 3 árin er í stóran mun komin av serligum umstøðum í alivinnuni og uppsjóvarvinnuni, lágum rentustøði og oljuprísnum. Harafturat hava land, kommunur og vinnufyrirtekur gjørt nógvar íløgur, sum eisini hava stimbrað búskapin. Útflutningurin vaks serstakliga nógv í 2015 og 2016, og vøksturinn í útflutningi kemur bæði av størri nógdum og av góðum prísnum sum heild innan alivinnuna og uppsjóvarvinnuna.

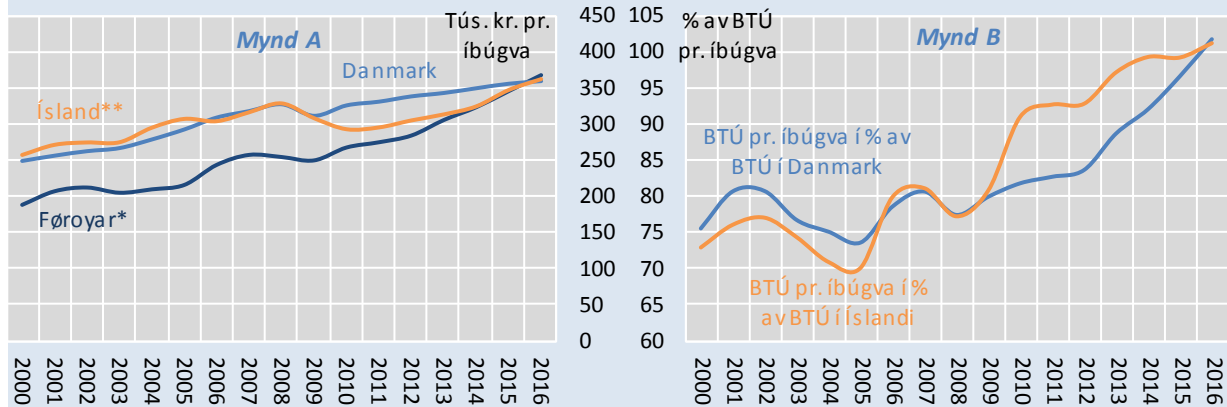


Mynd 1 omanfyri vísir gongdina í bruttotjóðarúrtøku (BTÚ) árin 1998-2013 og framrokningar hjá Hagstovuni og Búskaparráðnum fyrri árin 2014-2018. Føroyski tjóðarroknaskapurin er gjørdur upp fram til 2013. Tølini fyrri 2014 til 2018 eru metingar og forsagnir. Samanumtikið metir Fíggjarmálaráðið, at føroyski búskapurin, BTÚ, vaks 6-7% í 2016. Í 2017 og 2018 kann roknast við nakað lægri vøkstri á umleið 3-4% (tølini eru øll í ársins prísnum).

Vøksturinn í føroysku bruttotjóðarúrtøkuni síðstu umleið tíggu árin hevur havt við sær, at munurinn í BTÚ fyrri hvønn íbúgva í Føroyum og í Danmark er minkaður munandi. Fyri tíggu árum síðani var BTÚ fyrri hvønn íbúgva í Danmark umleið 20% størri sammett við í Føroyum. Mettu forsagnir fyrri 2016 benda á, at BTÚ fyrri hvønn íbúgva í Føroyum nú er áleið á sama stigi sum í Danmark og í Íslandi. Henda gongdin er víst í mynd 2.

Mynd 2

Bruttotjóðarúrtøka í ársins prísnum pr. íbúgva, DKK tús. kr. pr. íbúgva og %, 2000-2016



Mynd B vísir BTÚ pr. íbúgva í Føroyum í % av BTÚ pr. íbúgva í Danmark og Íslandi.

* Tølini fyri føroyska tjóðarroknskapin árinum 2014 til 2016 eru framrokningar frá Hagstovuni og skulu lesast við fyrivarni. Óvissan er tí stór í hesi uppgerðini.

** Tølini fyri Ísland eru umroknað til danskar krónur við altjóða samanberingartølum fyri keypsorku, PPP (purchasing power parity).

Kelda: Hagstovan, Danmarks Statistik og Hagstova Íslands.

Síðstu umleið 3 árinum er munandi ískoyti til vøksturin eisini komið av privatum og almennum íløgum. Roknast kann eisini við nógvum almennum og privatum íløgum í ár og næsta ár.

Føroysku kvoturnar av uppsjóvarfiski hækka munandi í 2017 sammett við 2016. Roknast kann eisini við, at hetta fer at geva eitt ávíst ískoyti til vøksturin í BTÚ. Útflutningurin fer væntandi at vaksa av hesum, og roknað kann við meira virkseimi og hægri lønarútgjaldingum í fiskavirkisvinnuni á landi.

Fleiri óvissur eru, sum kunnu ávirka búskapargongdina í 2017 og 2018, og sum kunnu hava við sær, at vøksturin verður lægri enn væntað. Millum annað kann nevast, at Stóra Bretland og ES fara at samráðast um treytir og handilsavtalur, sum skulu vera galdandi millum Stóra Bretland og ES, nú Stóra Bretlandi ætlandi fer úr ES. Eydnast tað ikki at semjast um treytir og handilsavtalur millum ES og Stóra Bretlandi, er hugsandi, at vøksturin og hugurin at gera íløgur verður ávirkaður bæði í Stóra Bretlandi og í Evropa.

Harafturat kann roknað við, at fíggingarmarknaðir um allan heimin verða ávirkaðir av óvissuni, sum verður um búskaparliga sambandið og handilsavtalur frameftir millum Stóra Bretland og ES. Umleið 10% av føroyska útflutninginum fór í 2016 til Stóra Bretland. Tí kann tað eisini ávirka føroyska búskapin, um til dømis stígur kemur í búskapin í Bretlandi ella um virðið á bretska pundinum lækkar munandi.

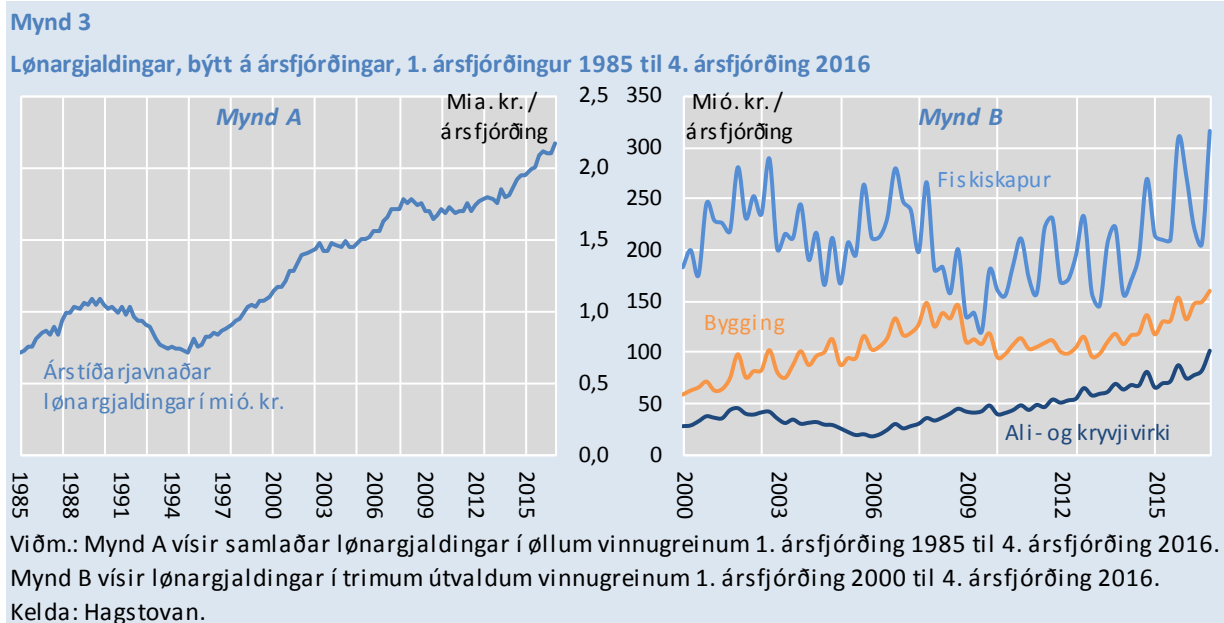
Í Evropa er eisini óvissa um framtíðina hjá ES-felagsskapinum og um samstarvið millum londini í ES sum heild. Fleiri forsetaval og tjóðartingsval vera í Evropa í ár, millum annað í Týsklandi, Fraklandi og Hálendi. Flokkar, sum ikki taka undir við verandi samstarvi millum londini í ES, kunnu sambært veljarakanningum fáa stóra undirtøku í hesum londunum. Politiska óvissan í Evropa um framtíðina hjá ES-samstarvinum er eisini vordin størri eftir heldur óvæntaðu úrslitini á fólkaatkvøðuni í Bretlandi og á forsetavalinum í USA.

At enda er eisini nakað av óvissu um føroysku kvoturnar av uppsjóvarfiski næstu 2-3 árinum, hóast kvoturnar hækka munandi í 2017. Føroyar hava sum er bara avtalu um makrelfiskiskapin við hini strandarlondini. Meira hevur eisini verið fiskað serliga av makreli og svartkjaftri sammett við

lívfróðiligar tilráðingar síðstu árinu, og hetta hefur eisini óvissu við sær um, hvussu leingi verandi fiskiskapur kann halda fram.

Serstakliga fiski-, ali- og byggivinna eru vaksnar síðstu árinu

Verður hugt eftir hagtølum yvir lönargjaldingar, lönakarar og arbeiðsloysi, sæst, at hákonjunkturur er í búskapinum og at framgongdin byrjaði av álvara miðskeiðis í 2014. Síðani 2014 er búskapurin vaksin stöðugt og javnt. Hagtølini benda eisini á, at vøksturin í búskapinum er hildin fram um ársskiftið 2016/17. Eisini sæst í hagtølunum, at vøksturin í búskapinum í stóran mun er komin av, at serliga vinnugreinarnar fiski-, ali- og byggivinna eru vaksnar. Hesar vinnugreinar og lönargjaldingar tilsamans síggjast í mynd 3 niðanfyri.



Onnur tekin eru eisini um framgongdina í búskapinum. Til dømis er nettotilflytingin til landið vaksin stöðugt síðani 2014. Nettotilflytingin er vaksin fyrst og fremst av, at fráflytingin av landinum er minkað. Frá 2004 til 2013 var annars nettofráflyting av landinum, men síðani 2014 hefur verið nettotilflyting.

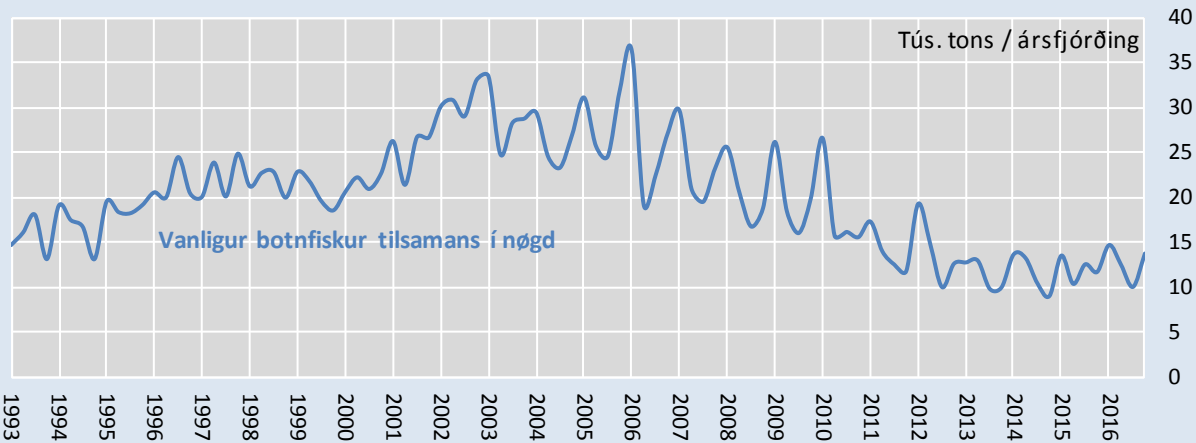
Eftirspurningurin frá húsarhaldum og fyrítøkum er vaksin í 2015 og 2016, og eftirspurningurin tykist framvegis vera vaksandi. Hetta sæst millum annað í innflutningi av vörum til beinleiðis húsarhaldsnýtslu og í inntøkunum hjá landinum frá meirvirðisgjaldi og øðrum umsetningsgjøldum.

Í konjunkturkanningini, sum Hagstovan gjørði í januar í ár, søgdu flestu fyrítøkurnar í handilsvinnuni frá vaksandi ella óbroyttari sølu síðsta árið sammett við undanfarnu kanning. Flestu fyrítøkurnar siga seg eisini rokna við vaksandi ella óbroyttari sølu næsta árið. Hetta bendir eisini á, at eftirspurningurin frá húsarhaldum er vaksin síðsta árið og at roknast kann við vaksandi eftirspurningi.

Roknast kann við avmarkaðum ískoyti til búskaparvøksturin frá heimligu botnfiskaveiðini og atknýttu fiskavirkisvinnuni á landi næstu árinu. Gongdin er framvegis vánalig í hesum vinnunum vegna vánaligan fiskiskap. Bæði toska- og hýsustovnarir á landgrunninum eru sambært Havstovuni smáir og undir stöddirnar, sum í longdini verður mettt at geva bestu úrtøku. Mynd 4 sýnir avreiðingar av botnfiski um avreiðingarskipanina í nøgd síðstu árinu.

Mynd 4

Føroyska feskfiskaveiðan eftir botnfiski í nøgd*, býtt á ársfjórðingar, tús. tons, 1993Q1 til 2016Q4

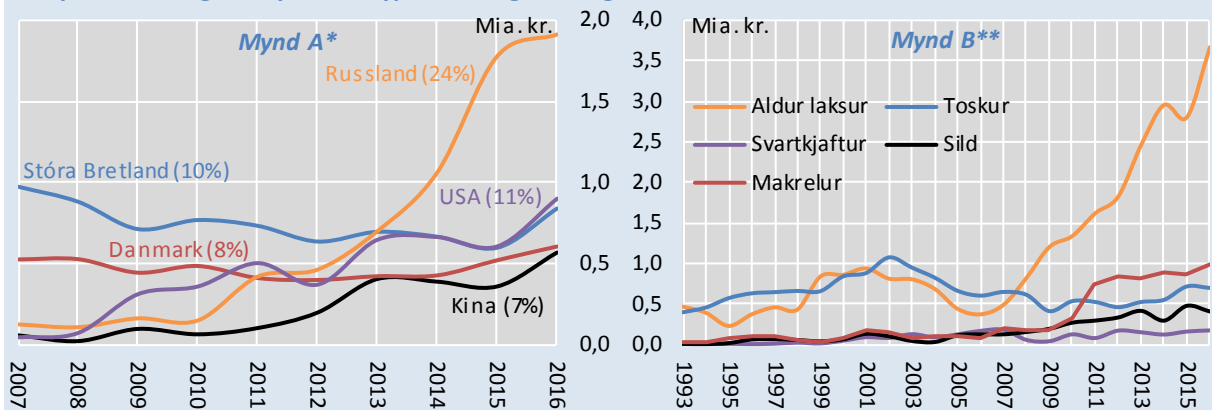


* Tølini vísa veiðina, sum verður skrásett um avreiðingarskipanina og í avreiddari vekt. Í avreiðingunum er allur fiskiskapur hjá føroyskum skipum og bátum á føroyskum sjóðki, føroyska feskfiskaveiðan í íslenskum sjóðki og fiskiskapurin á Flemish Cap. Uppsjóvarfiskur er ikki við í uppgerðini.
Kelda: Hagstovan.

Føroyski útflutningurin er broyttur nakað síðstu 5-6 árinum við tað at størsti parturin av útflutninginum nú er aldur laksur og makrelur. Søguliga sæð hevur størsti parturin av útflutninginum verið toskur. Stórur partur av útflutninginum fer nú á marknaðir, sum vit ikki hava útflutt nógv til søguliga sæð. Serstakliga útflutningurin til Russlands, USA og Kína er vaksin nógv síðstu árinum. Broytingin, sum er farin fram síðstu árinum í útflutninginum, er lýst í mynd 5.

Mynd 5

Føroyski útflutningurin býttur á keyparalond og fiskasløg, mia. kr., 1993 til 2016



* Mynd A vísir útflutning til 5 tey størstu keyparalondini í 2016. Myndin vísir árinum 2007 til 2016.

%-parturin av føroyska útflutninginum tilsamans í 2016 er nevndur í klombur í mynd A.

** Mynd B vísir virðið á útflutninginum úr Føroyum býtt á fiskasløg fyrri árinum 1993 til 2016.

Myndin vísir sostatt ikki avreiðingarvirðið hjá føroyskum fiskiskipum. Orsøkin til at nøgdin av svartkjafti ikki eru størri í myndini er, at stórur partur av svartkjaftinum fer til fóður í sambandi við laksaframleiðslu og sæst tí ikki aftur sum beinleiðis útflutningur í myndini.

Kelda: Hagstovan.

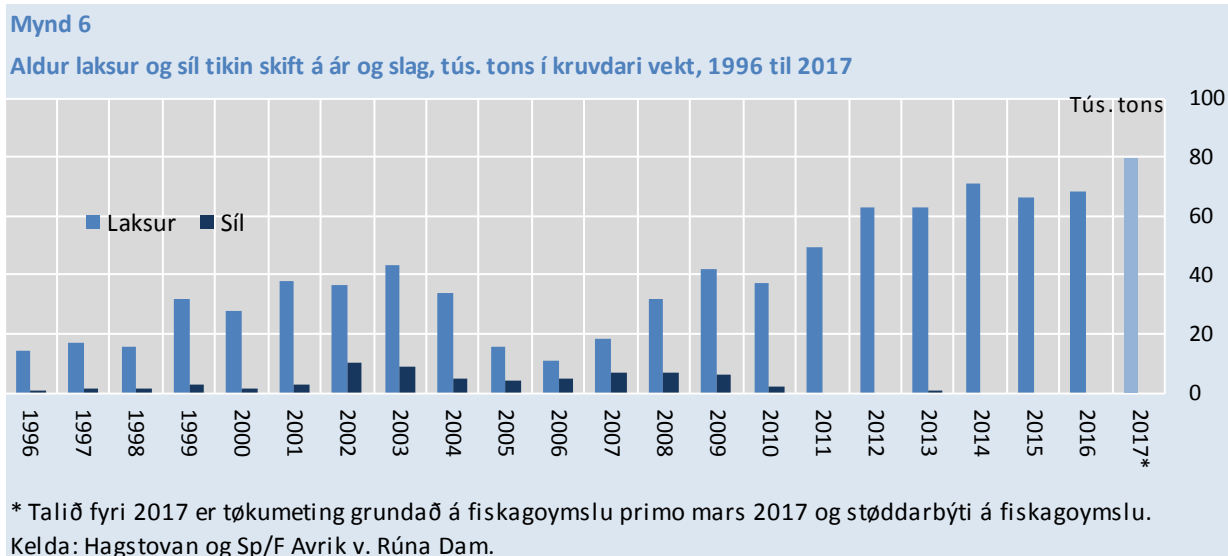
Broytingin er komin av tí, sum er farið fram síðstu árinum við størri føroyskum uppsjóvarkvotum og síðani handilstiltøkum millum EU og Russland, sum hevur havt við sær, at føroyski útflutningurin til Russlands er vaksin sera nógv síðstu árinum. Útflutningurin á russiska marknaðin er serliga av aldum laks, sild og makreli. Fyri bert fáum árum síðani var russiski marknaðurin ikki millum teir

týðandi føroysku útflutningsmarknaðirnar, men í 2016 fóru 24% av føroyska útflutninginum til Russland, sí mynd 5A.

Nevnt kann verða, at miðalprísurin á útfluttum aldam laks í Føroyum hækkaði umleið 30% í 2016 sammett við 2015. Hetta var størsta orsøkin til, at føroyski útflutningurin vaks umleið 1,1 mia. kr. í 2016 ella umleið 16% sammett við 2015. Tílikar prís hækkingar á aldam laks hava ikki verið at sæð síðani 2013, tá ið prísirnir á aldam laks eisini hækkaðu serstakliga nógv. Útlit eru til, at útflutningurin veksur aftur í 2017, bæði orsakað av nakað størri nøgdum av útfluttum aldam laks og av størri føroyskum uppsjóvarkvotum.

Í lötuni eru ikki tekin um munandi prís lækkingar á aldam laks næstu 1-2 árinum, hóast hetta ikki kann sigast við vissu. Eftirspurningurin eftir aldam laks hækkar stöðugt, og útboðið fer væntandi ikki at vaksa í sama mun sum eftirspurningurin. Millum annað hava trupulleikar av algugróðri og lús verið í alibrúkum í Kili og Noregi. Hetta fer væntandi at hava við sær, at útflutningurin av aldam laks úr Kili verður darvaður og at útflutningurin av laks úr Noregi ikki fer at vaksa stórvegis í 2017.

Næstu árinum kann framhaldandi roknast við, at alivinnan fer at geva eitt ískoyti til vøksturinum í BTÚ. Hetta fer millum annað at koma frá teimum útbyggingum og ílögum, sum verða gjørd í nýggj kryvjivirki og smoltstøðir. Sum frálíður, fara hesar útbyggingar og ílögur væntandi at hava við sær, at framleiðslan á landi kann hækka og at miðalstøddin á smoltum verður størri og at vakstrartíðin á sjónum verður stytta.



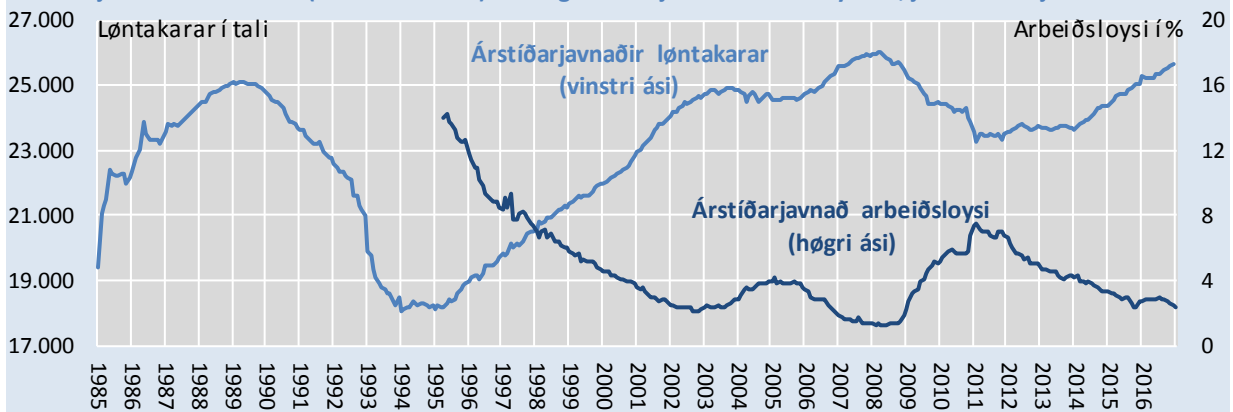
Síðstu umleið 4 árinum hevur tøkun av aldam laks verið toluliga stöðug millum 62-70 tús. tons í krugdari vekt. Sambært tøkumeting frá mars í ár kann roknast við, at tøkun verður nakað størri í ár, sannlíkt um 80 tús. tons í krugdari vekt. Hetta fer væntandi eisini at hava eitt størri útflutningsvirði við sær í ár, um prísirnir á aldam laks ikki lækka munandi í ár. Mynd 6 vísir tøku av aldam laks og sílum síðani 1996 og metta tøku av aldam laks í 2017.

Gongdin á arbeiðsmarknaðinum

Arbeidsmarknaðurin í Føroyum er væl fyri, og arbeiðsloysið er tað lægsta í 8 ár. Arbeidsløysið hevur verið stöðugt ella er lækkað nakað síðsta árið. Arbeidsløysið var 2,3% í januar í ár. Tá ið arbeiðsloysið er so lágt eins og nú, kann ikki roknast við, at arbeiðsloysið heldur áfram at lækka í sama mun. Mynd 7 vísir arbeiðsloysið og talið á løntakarum síðstu árinum.

Mynd 7

Árstíðarjavnaðir löntakarar (hava A-inntøku) í tali og árstíðarjavnað arbeiðsloysi í %, jan-1985 til jan-2017



Kelda: Hagstovan.

Gongdin í lönargjaldingum býtt á vinnugreinar sæst í talvu 1. Samanumtikið vuku lönargjaldingar 5,6% í 2016. Serliga lönargjaldingar innan fiski- og alivinnu og bygging hækkaðu í 2016, men eisini í privatum ténastuvinnum og innan almenna ténastu vuku lönargjaldingar munandi í 2016.

Talva 1. Lönargjaldingar í hövuðsvinnugreinum, 2013-2016, mió. kr.

Vinnugrein	2013	2014	2015	2016	Munur 2015-16	Munur í %
Fiski-, ali- o.o. ráevnisvinna	1.362	1.488	1.666	1.784	118	7,1
Byggivinna o.o. tilvirking	842	947	1.028	1.120	92	8,9
Privatar ténastuvinnur	2.359	2.431	2.550	2.657	107	4,2
Almenn o.o. ténasta	2.621	2.684	2.782	2.915	133	4,8
Lönargjaldingar tilsamans	7.183	7.591	8.026	8.476	450	5,6

Kelda: Hagstovan.

Talið á löntakarum (sum hava A-inntøku) er vaksið stöðugt síðani 2011, tá ið tað vóru umleið 23.300 löntakarar, til umleið 25.700 í desember 2016. Talið á löntakarum var hægst í 2007, tá ið út við 26.000 löntakarar vóru í Føroyum. Sum gongdin er nú, fer talið á löntakarum í landinum í ár at hækka til sama stöði, sum var í 2007, tá ið talið av löntakarum var tað hægsta, sum er skrásett. Mynd 7 vísir gongdina í arbeiðsloysinum og í talinum á löntakarum.

Talva 2 vísir gongdina í löntakarum býtt á hövuðsvinnugreinar síðani 2013. Síðstu umleið 3 árin er löntakaratalið vaksið mest í byggivinnuni, sum varð rakt av stórari afturgongd eftir fíggar- og búskaparkreppuna í 2009 og 2010. Löntakaratalið hækkar í lötuni 2,5% árliga, sum svarar til umleið 600 fólk. At löntakaratalið hækkar er tekin um, at fleiri störv taka seg upp í landinum.

Talva 2. Löntakarar í desember eftir hövuðsvinnubólkum, 2013-2016, fólk í tali

Vinnubólkur	2013	2014	2015	2016	Munur 2015-16	Munur í %
Fiski-, ali- o.o. ráevnisvinna	3.641	3.965	4.035	4.062	27	0,7
Byggivinna o.o. tilvirking	3.062	3.263	3.443	3.667	224	6,5
Privatar tænastrúvinnur	8.094	8.267	8.511	8.568	57	0,7
Almenn o.o. tænastrú	8.913	8.945	9.196	9.513	317	3,5
Löntakarar tilsamans	23.710	24.440	25.185	25.810	625	2,5

Kelda: Hagstovan.

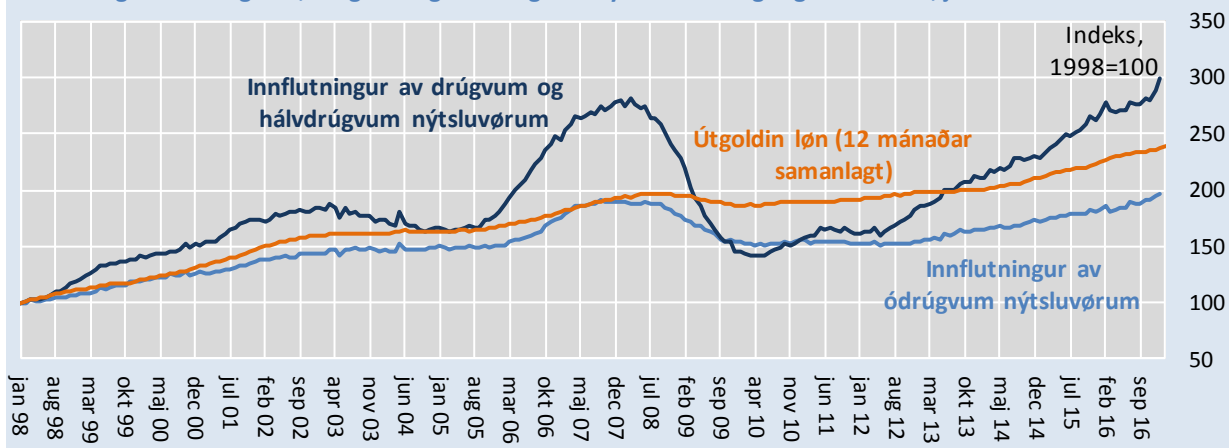
Eftirspurningur og brúkaraprísir

Eftirspurningurinn frá húsarhaldum vaks í 2015 og aftur í 2016. Tekin um hetta síggjast í inntökunum hjá landinum av meirvirðisgjaldi og í vöruinnflutninginum. Innflutningurinn av ódrúgvum og drúgvum nýtsluvörum er vaksinn javnt síðstu árin, og vöxturinn tyktist halda fram um ársskiptið 2016/17. Mynd 8 vísir innflutning av ymiskum bólum av nýtsluvörum, býtt á drúgvur og ódrúgvur vörum.

Sambært nýggjastu konjunkturkanningini frá Hagstovuni eru feroysk húsarhald bjartskygd um framtíðina og rokna við betri figgjar- og búskaparstöðu næsta hálva árið.

Mynd 8

Innflutningur av ódrúgvum, drúgvum og hálvdrúgvum nýtsluvörum og útgoldnar lønir, jan-1998 til feb-2017



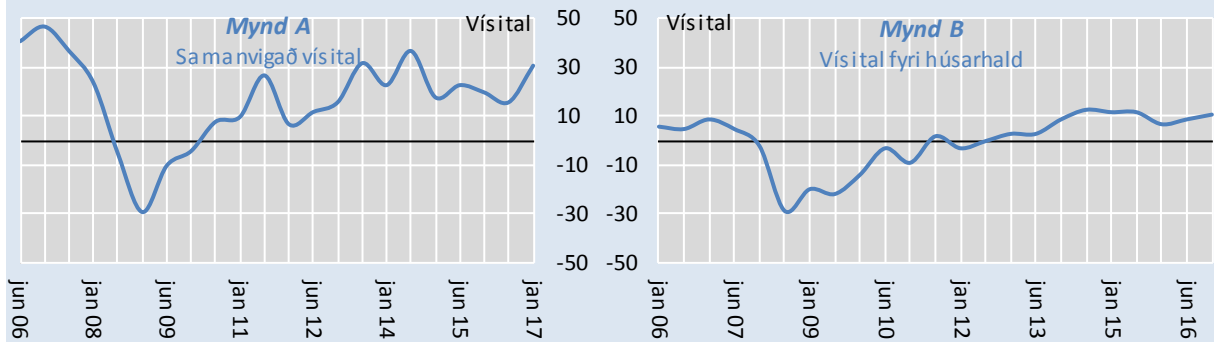
Kelda: Hagstovan.

Samanvigaða konjunkturvísitalið fyri vinnu og húsarhald hækkaði í síðstu konjunkturkanningini. Hækkingin kom í stóran mun av, at vísitalið hækkaði fyri bólkarar tænastrú- og tilfeingisvinnur.

Mynd 9 vísir samanvigaða vísitalið og vísitalið fyri húsarhald. Kanningin varð gjørd í januar mánaði í ár, og samlaða vísitalið hækkaði úr 16 til 31.

Mynd 9

Samanvigað konjunkturvísital og vísital fyrri húsarhald, jan-2006 til jan-2017

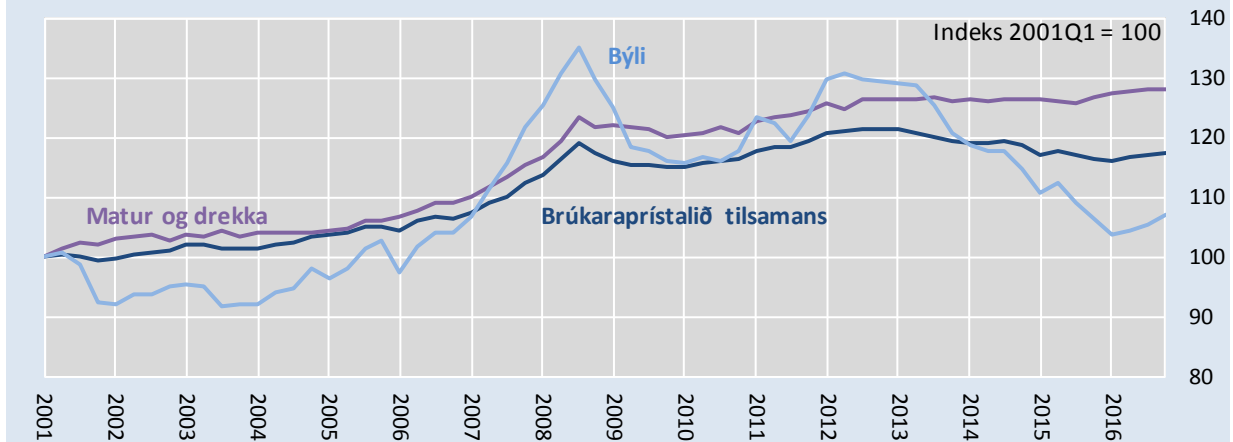


Kelda: Hagstovan.

Brúkaraprístalið hefur verið réttiliga stöðugt síðani 2009, men sambært nýggjastu uppgerðini av brúkaraprístalinum hækkar prístalið nú nakað. Oljuprísir hava stóra ávirkan á brúkaraprísir sum heild, og ein orsök til, at prístalið hækkar aftur er helst, at oljuprísir eru hækkaðir nakað aftur síðsta hálva árið. Rentustøðið í samfelagnum hefur eisini stóra ávirkan á gongdina í brúkaraprísnum og serliga á kostnaðin av at eiga ella leiga bústað. Síðstu árin hefur rentustøðið sum heild verið sera lágt, og kappingin hefur verið hörð millum peningastovnar. Hetta hefur eisini verið ein høvuðsorsøk til, at brúkaraprístalið (mynd 10) hefur verið at kalla óbroytt ella er hækkað sera lítið síðani 2009.

Mynd 10

Brúkaraprístalið, 1. ársfjórðing 2001 til 4. ársfjórðing 2016, býtt á ársfjórðingar, indeks 2001 = 100



Kelda: Hagstovan.

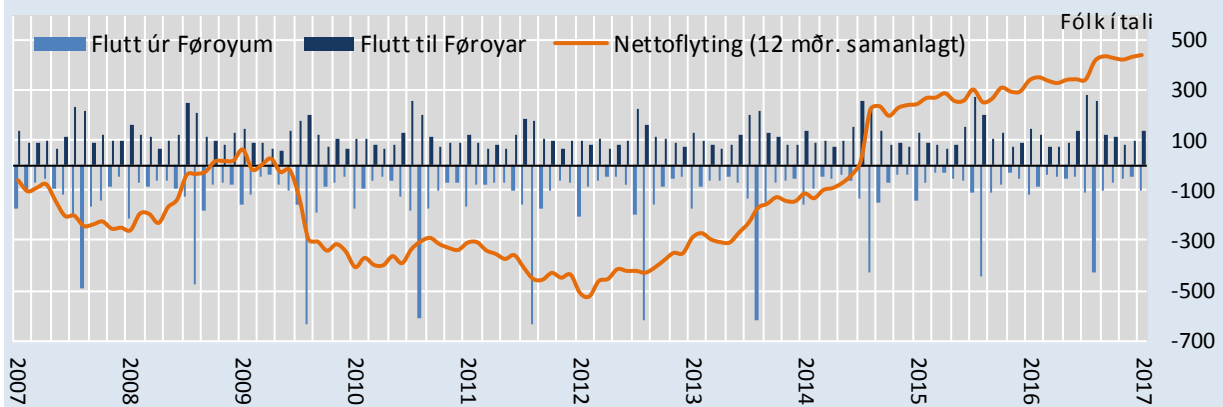
Gongdin í til- og fráflyting

Gongdin, sum byrjaði í 2014 við nettotilflyting til landið, stendur framvegis við og tók dik á seg seinna hálvár í 2016. Í lötuni er nettotilflyting á umleið 440 fólk árliga. Nettotilflytingin kemur serliga av, at fráflytingin er minkað. Fráflytingin av landinum í 2016 var tann minsta, sum er skrásett síðani tíðliga í 1980'unum. Roknað í mun til fólkatalið, var fráflytingin í 2016 tann minsta, sum er skrásett í hagtalsgrunninum, ið gongur aftur til 1970.

Tilflytingin í 2016 var tann størsta, sum er skrásett síðani 2002. Á mynd 11 niðanfyrri sæst eisini, at nettotilflytingin í 2016 á umleið 440 fólk.

Mynd 11

Fólk flutt til og úr Føroyum, jan-2007 til feb-2017



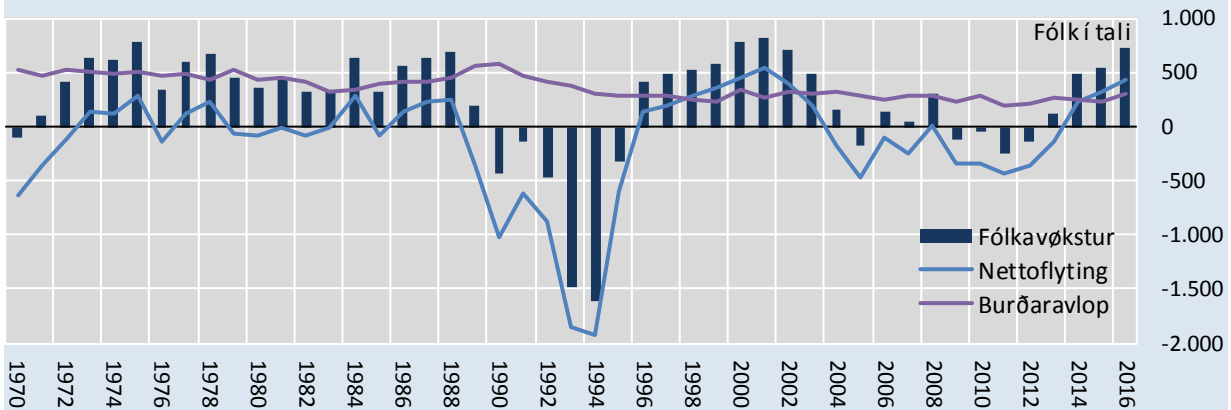
Kelda: Hagstovan.

Gongdin við nettotilflyting til landið er tekin um, at arbeiðsmarknaðurin hevur staðið seg væl síðstu árinum og at fleiri stórv hava tikið seg upp í Føroyum. Ein onnur hugsandi orsök til gongdina er, at fleiri útbúgvingarmøguleikar nú eru í landinum. Síðstu árinum eru fleiri nýggjar útbúgvingar byrjaðar bæði á miðnámsstigi og innan hægri útbúgvingar. Kanning ímillum miðnámsnæmingar bendur á vaksandi áhuga millum ung at nema sær útbúgving í Føroyum. Nettotilflytingin býtt á mánaðir og ár er víst í myndunum 11 og 12.

At nettotilflyting er til landið er eitt gott tekin fyri búskapin, og heldur gongdin fram, fer hetta at betra langtíðarhaldfærið í búskapinum munandi. Fyri langtíðarhaldfærið í búskapinum er eisini umráðandi, at tiltøk verða sett í verk næstu árinum, sum fyriryrgja, at fráflytingin, sum var frá 2004 til 2013, tekur seg upp aftur.

Mynd 12

Broytingar í fólkatálinum, 1970 til 2016



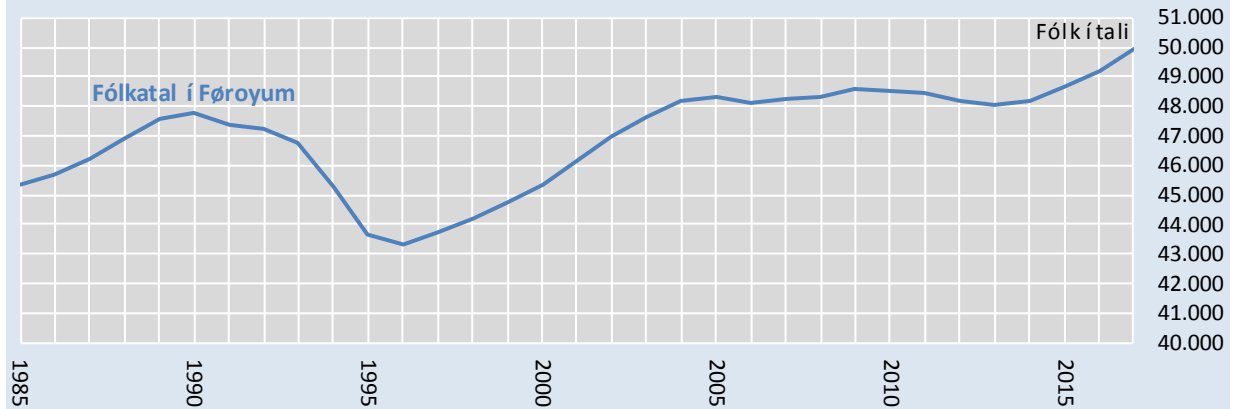
Kelda: Hagstovan.

Hóast nettotilflyting er til landið í løtuni, benda framrokningar á, at aldursamansetingin fer at broytast næstu árinum, soleiðis at lutfalsliga færri fólk vera í arbeiðsførum aldri. Hetta er størsta orsøkin til, at langtíðarhaldfærið framvegis ikki er gott, hóast úrslitið hjá landskassanum er batnað munandi bæði í 2015 og í 2016.

Mynd 12 vísir broytingar í fólkatálinum síðani 1970 býtt á ár. Á mynd 13 sæst, at fólkatálið í Føroyum væntandi verður omanfyri 50 tús. fólk í 2017. Myndin vísir, at fólkatálið var at kalla óbroytt frá 2003 til 2014 og at veruligur fólkavøkstur nú hevur tikið seg upp í landinum fyrri fyrstu ferð í umleið 10 ár.

Mynd 13

Fólkatal í Føroyum, 1. januar, 1985-2017



Kelda: Hagstovan.

Størsti parturin av tilflytingini síðstu árin hevur verið í miðøkinum og serstakliga í høvuðsstaðarøkinum, meðan fráflyting hevur verið frá Suðuroynni og Sandoyggi. Síðstu 12 mánaðirnar hevur kortini verið nettotilflyting til øll høvuðsøki í landinum, sí talvu 3.

Sama gongd sæst í øðrum londum í Vesturheiminum og í útjaðaraøkjum, har ið fólk flyta frá smærri býum og bygdum móti størri býunum. Roknast kann við, at gongdin, har ið fólk flyta frá útjaðarum móti miðøkinum, fer at halda fram og taka dik á seg næstu árin. Alt bendir á, at tað, sum frálíður, verður enn torførari hjá útjaðaraøkjum at standa seg í kappingini móti miðøkinum og stóru býunum.

Talva 3. Fólkatálið býtt á øki í landinum, 1. feb. 2016 til 1. feb. 2017

Øki í landinum	Fólkatal 1. feb. 2016	Burðaravlop	Nettoflyting	Fólkatal 1. feb. 2017	Broyting í tali	Broyting í %
Norðuroyggar	5.924	25	53	6.002	78	1,3
Eysturoy	10.941	64	65	11.070	129	1,2
Tórshavnar økið*	18.766	146	250	19.162	396	2,1
Streymoyggjin annars	4.596	34	10	4.640	44	1,0
Vágoy	3.107	25	43	3.175	68	2,2
Sandoy	1.267	4	14	1.285	18	1,4
Suðuroy	4.586	10	5	4.601	15	0,3
Alt landið	49.187	308	440	49.935	748	1,5

*Tórshavn, Hoyvík og Argir.
Kelda: Hagstovan.

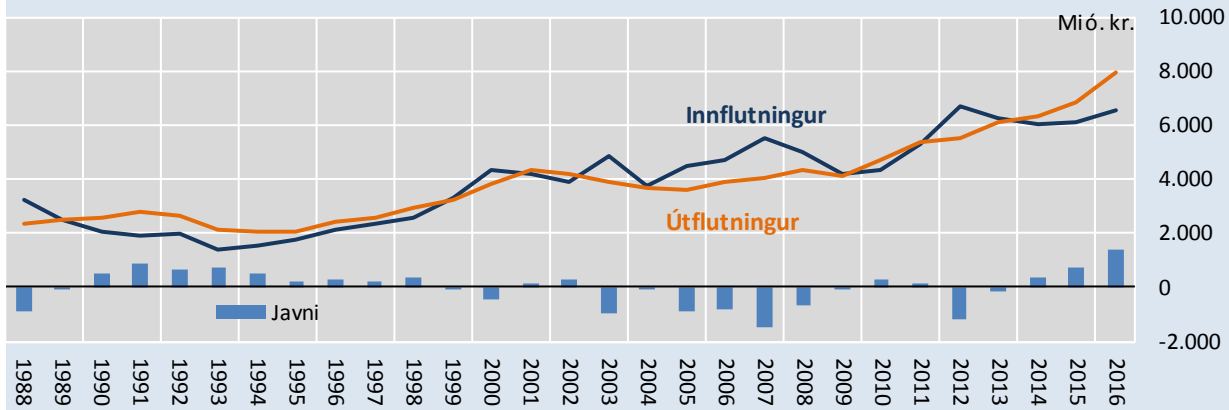
Munurin í fólkavøkstri í miðøkinum og øðrum økjum í landinum er tekin um, at búskaparvøkstururin er størstur í miðøkinum og at arbeiðsmøguleikar sum heild eru betri í miðøkinum sammett við útjaðaraøkini.

Viðskifti við útlond, handils- og gjaldsjavni

Gongdin á handils- og gjaldsjavnanum síðstu árin er nógv merkt av, at býttislutfallið í okkara úttanríkishandli er batnað munandi síðstu 3-4 árin. At býttislutfallið er batnað merkir, at prísirnir á útfluttum vörum í miðal eru hækkaðir munandi sammett við prísirnir á innfluttum vörum. Olja og brennievni eru millum størstu vørubólkar, sum verða innfluttir.

Mynd 14

Innflutningur og útflutningur, mió. kr., 1988 til 2016



Viðm.: Handilsjavni fevnir bara um vørur; tænastru eru sostatt ikki við.

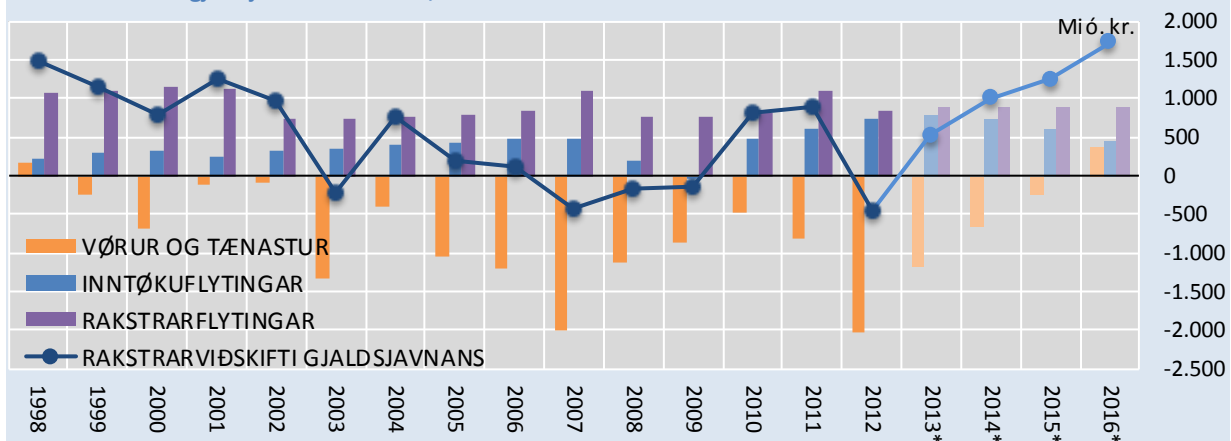
Kelda: Hagstovan.

Stóra lækkingin í oljuprísinum síðani 2014 hevur havt við sær, at okkara innflutningsprísir í miðal helst eru lækkaðir. Samstundis eru prísirnir á aldum laks hækkaðir sera nógv í 2013 og aftur í 2016, og prísirnir á uppsjóvarfiski hava eisini verið góðir. Samanumtikið hevur henda gongd havt við sær, at býttislutfallið í úttanríkishandlinum er batnað munandi.

Síðstu umleið 3 árin hava verið stór avlop á handilsjavnanum, og roknast kann við avlopi aftur í ár. Gjaldsjavni er ikki gjørdur upp síðani 2012 og er tí torførur at meta um. Gongdin í handilsjavnanum bendir kortini á, at avlop eisini hava verið á gjaldsjavnanum síðstu árin. Myndirnar 14 og 15 vísa gongdina í handils- og gjaldsjavnanum síðstu árin.

Mynd 15

Rakstrarviðskifti gjaldsjavns í mió. kr., 1998-2016



* Tølini fyri 2013 til 2016 eru leysligar metingar og skulu lesast við fyrivarni.

Kelda: Hagstovan.

Handilsjavni fevnir bara um vøruhandil við útlond; sostatt verða tænastruveitingar til og frá útlondum ikki taldar við í handilsjavnan. Tænastruveitingar eru hinvegin taldar við í vøru- og

tænastujavnan. Uppgerðir hjá Hagstovuni av tænastrujavnanum benda á, at Føroyar hava hall á tænastrujavnanum við útlong á millum hálva og eina mia. kr. árliga. Óvissan er kortini stór í hesum uppgerðum, og óvist er, hvussu eftirfarandi uppgerðir av føroyska tænastrujavnanum eru.

Handilsjavnin sveiggjar nógv frá ári til ár alt eftir privatari nýtslu, íløgum í vinnulívini, oljuprísnum og útflutningsvirðinum á fiski og aldum laks. Eins og víst í mynd 14 omanfyri, er føroyski útflutningurin vaksin sera nógv síðstu árin úr 4,2 mia. kr. í 2009 til nærum 8 mia. kr. í 2016.

Heimsbúskapurin

Metingar frá altjóða búskaparstovnum benda á, at vøksturin í heimsbúskapinum minkaði nakað í 2016, men roknast kann síðani við nakað størri vøstri í 2017 og 2018. Vøksturin kemur serliga av gongdini í menningarlandum og í USA. Framvegis eru stórar óvissur um gongdina í Evropa og Stóra Bretlandi og nakað av óvissu er eisini um gongdina í USA.

Óvissan kemur millum annað av tilgongdini, sum fer at byrja í næstum, har ið Stóra Bretland væntandi fer úr ES og skal samráðast við ES um treytir og handilssáttmálar í hesum sambandi. Talva 4 niðanfyri vísir metingar frá IMF um vøstur í BTÚ í útvaldum londum.

Londini í Vesturheiminum eru framvegis merkt av, at lítil vøstur er í privata eftirspurninginum og í íløgnum, sum vinnufyrirøkur gera. Hetta hevur havt við sær lágan búskaparvøstur síðstu árin, millum annað í Evropa. Samstundis sum lítil búskaparvøstur hevur verið í Vesturheiminum síðstu árin, er ójavnin millum ymiskar inntøkubólkar í londunum hækkaður munandi síðstu árin.¹ Hetta hevur gjørt, at ískoytið til búskaparvøstur frá keypsorkuni hjá miðalklassanum er viknað seinastu árin.

Talva 4. Árligur vøstur í BTÚ í føstum prísnum 2014-2018 býtt á øki

% um árið í føstum prísnum	2014	2015	2016	2017	2018
USA	2,4	2,6	1,6	2,3	2,5
Evrúokið	1,1	2,0	1,7	1,6	1,6
Stóra Bretland	3,1	2,2	2,0	1,5	1,4
Týskland	1,6	1,5	1,7	1,5	1,5
Japan	0,0	1,2	0,9	0,8	0,5
Heimsbúskapurin	3,4	3,2	3,1	3,4	3,6

Víðm.: Tøluni fyri 2016 eru fyrribils metingar. Tøluni fyri 2017 og 2018 eru forsagnir og skulu lesast við fyrivarni. Kelda: IMF World Economic Outlook Update, 16. januar 2017.

Roknast kann við, at fíggjarpolitikkurin í USA verður meiri stimbrandi næstu árin, av tí at nýggja stjórnin hevur boðað frá, at almennu íløgurnar í undirstøðukervið fara at hækka. Búskapurin í USA verður helst eisini stimbraður av, at framleiðslan og íløgur í oljvinnuni fara at hækka aftur orsakað av hægri oljuprís.

¹ Sí til dømis OECD, Global Interim Economic Outlook, mars 2017.

Hinvegin er ein onnur óvissa, at rentustøðið í USA kann hækka skjótari enn væntað, fer nýggja stjórnin í USA at reka ein fíggjarpolitikk, sum stimbrar eftirspurningin munandi, til dæmis við stórum almennum íløgum. Hetta kann síðani ávirka rentustøðið í øllum heiminum.

Talva 5. Árligur vøkstur í BTÚ í ársins prísnum 2011-2018 býttur á lond

% um árið í ársins prísnum	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Føroyar	2,4	3,0	7,5	6,4	8,0	7,8	6,9	4,4
Danmark	2,0	2,6	1,8	2,5	2,5	1,1	2,7	4,0
Ísland	5,0	4,5	6,3	6,1	10,4	8,2	7,3	6,4
Noreg	7,8	6,2	3,6	2,3	-0,7	-1,0	2,2	3,1
Stóra Bretland	3,6	2,9	3,9	4,8	2,7	3,6	3,2	3,2
USA	3,7	4,1	3,3	4,2	3,7	2,8	4,2	5,5
Evrúkið	2,7	0,4	1,0	2,0	3,1	2,7	2,7	3,0
OECD-miðal	3,8	2,8	2,7	3,7	3,6	3,1	3,7	4,4

*Víðm.: Töluni fyri 2016 eru metingar. Töluni fyri 2017 og 2018 eru forsagnir.
Kelda: OECD, Hagstovan og metingar hjá Fíggjarmálaráðnum.*

Búskaparvøksturinn í Evropa var umleið 1,7% í 2016, og í lötuni eru ikki útlit til størri vøkstur næstu árin. Umframt óvissuna, sum er í Evropa í sambandi við at Stóra Bretland fer at taka seg úr limaskapinum í ES, verða eisini forseta- og tjóðartingsval í ár í Fraklandi og Týsklandi.

Eftir heldur óvæntaðu úrslitini á fólkaatkvøðuni í Bretlandi og við forsetavalið í USA, er eisini størri óvissa knýtt at valunum, sum vera í Evropa. Fåa politiskir flokkar, sum ynskja minni frihandil og minni samstarv millum londini í ES stóra undirtøku á hesum valunum, verður óvissan um samstarvið millum londini í ES sjálvsagt størri.

Búskapirnir í Evropa eru í lötuni eisini merktir av, at húsarhaldsnýtslan er nakað lág og veksur spakuliga, og av at vinnufyrirtekur gera fáar íløgur. Harafturat eru álvarsligir trupulleikar í fíggjargeiranum serliga í Suðurevropa, sum í stóran mun koma av, at góðskan á útlánunum er versnað síðstu árin. Hetta ávirkar evnini hjá peningastovnum at lata nýggj lán til vinnufeløg og íløgur. Arbeidsloysið er eisini framvegis høgt í Evropa og serliga millum ung.

Talva 6. Arbeidsloysi í % av arbeidsfjöld, býtt á lond og ár

Arbeidsloysi í %	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Føroyar	3,9	5,8	7,0	5,6	4,4	3,8	2,9	2,8	2,5
Danmark	6,0	7,5	7,6	7,5	7,0	6,5	6,2	6,0	5,8
Ísland	7,2	7,6	7,1	6,0	5,4	5,0	4,0	3,4	3,5
Noreg	3,2	3,6	3,3	3,2	3,5	3,5	4,4	4,7	4,5
Stóra Bretland	7,6	7,9	8,1	8,0	7,6	6,2	5,4	5,0	5,2
USA	9,3	9,6	8,9	8,1	7,4	6,2	5,3	4,9	4,8
Evruokið	9,7	10,2	10,2	11,4	12,0	11,6	10,9	10,0	9,7

Víðm.: Töluni fyri 2016 og 2017 eru forsagnir.

Kelda: Hagstovan og IMF.

Metingar av búskaparvøkstri hjá OECD og IMF í fleiri týðandi londum eru vístar í talvu 4 og 5 omanfyri. Arbeidsloysið býtt á ymisk lond er víst í talvu 6 omanfyri. Sum heild eru útlit til vøkstur á umleið 1,5% í Evropa næstu árinum, og í USA eru útlit til nakað hægri vøkstur á 2-2,5% næstu árinum.

Búskapurin í Evropa og heimsbúskapurin sum heild hava síðstu árinum verið stimbraðir av stuðulstiltøkum frá miðbankum og av søguliga lágum rentustigi. Miðbankin í USA hevur givið tekin um, at rentustigið helst fer at hækka spakuliga í ár. Kortini eru ikki útlit til stórar rentuhækkingar næstu 1-2 árinum.

Miðbankin í Evropa hevur givið tekin um, at fyribils eru ongar ætlanir at hækka leiðandi renturnar við verandi útlitum fyri vøkstri og arbeidsloysi í Evropa. Sostatt eru í lötuni útlit til, at rentustøðið í Evropa verður verandi lágt næstu 1-2 árinum, tó at rentustøðið kann hækka nakað.

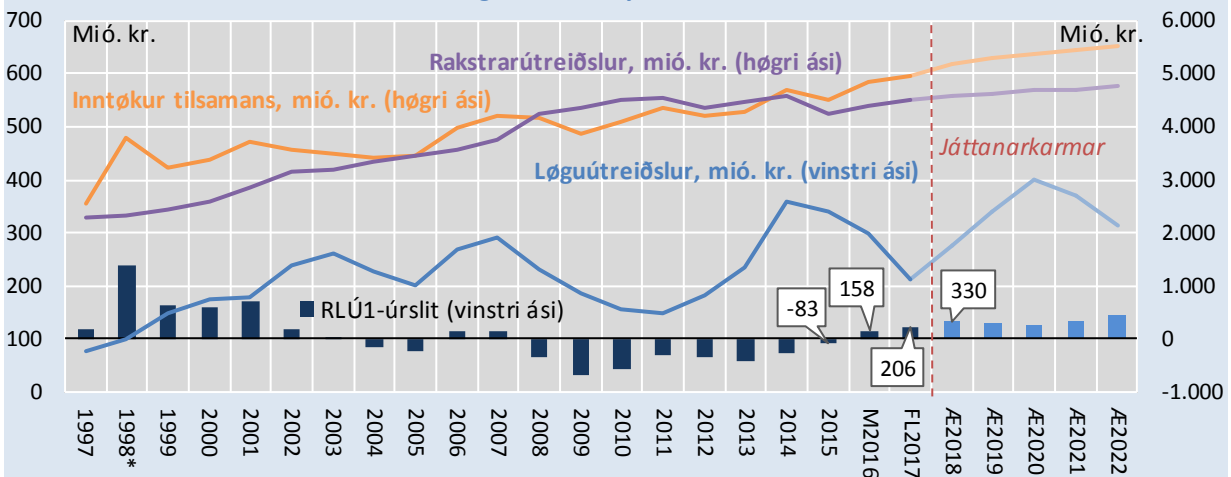
Almenn figgjarmál

Her verður stutt hugt eftir gongdini í úrslitinum hjá landskassanum og tí almenna tilsamans síðstu árinum. Fíggjarmálaráðið gav í februar 2014 út eina meting av konjunkturjavnaða úrslitinum fyri tað almenna tilsamans. Í fylgiskjali A eru dagfórdar uppgerðir fyri tíðarskeiðið 2001 til 2017.

Niðurstøðan í fylgiskjali A eru í stuttum, at tað almenna sannlíkt hevði bygnaðarligt avlop á umleið 1% av BTÚ í 2106, ella 150-200 mió. kr.

Mynd 16

Úrslit landskassans, mió. kr., 1997 til 2017 og ætlanartøl fyr 2018 til 2022



Viðm.: Tølini fram til og við 2015 eru roknskapartøl. Tølini fyr 2016 eru mett tø.

Tølini fyr 2017 eru játtanartøl, og tølini fyr 2018 eru úr uppskotinum til játtanarkarmar.

Játtanirnar til Talgildu Føroyar og P/F Eysturoyar- og Sandoyartunlar verða í hesi myndini roknaðar sum rakstrarjáttanir.

* Úrslitið fyr 1998 er ávirkað av eftirgeving av donskum ríkislánum til Føroyar á 900 mió. kr.

Kelda: Gjaldstovan.

Búskaparráðið hevur eisini mett um langtíðarhaldførið í føroyska búskapinum. Í nýggjastu frágreiðingini frá ráðnum, ger ráðið vart við, at langtíðarhaldførið í búskapinum neyvan er betrað stórvægis, hóast úrslitið hjá landinum batnaði munandi í 2016 og væntandi eisini í 2017 sammett við undanfarin ár.

Metingarnar hjá Búskaparráðnum vísa, at haldførið í almenna búskapinum sum heild ikki er gott, serliga um lagt verður upp fyr vantaðum broytingum í fólkasamanseting í framtíðini. Tí mælir Búskaparráðið til at seta í verk ítøkilig tiltøk næstu árinum fyr at bøta um javnvágina millum almennu inntøkurnar og útreiðslurnar.

Mynd 16 omanfyri vísir gongdina í inntøkum og útreiðslum hjá landskassanum og í RLÚ-úrsliti síðani 1997 við mettum tølum fyr 2016, játtanartølum fyr 2017 og tølum fyr 2018 úr uppskotinum til játtanarkarmar. Á myndini sæst, at at útreiðslurnar hjá landskassanum vuku skjótari enn inntøkurnar árinum frá 2008 til 2014.

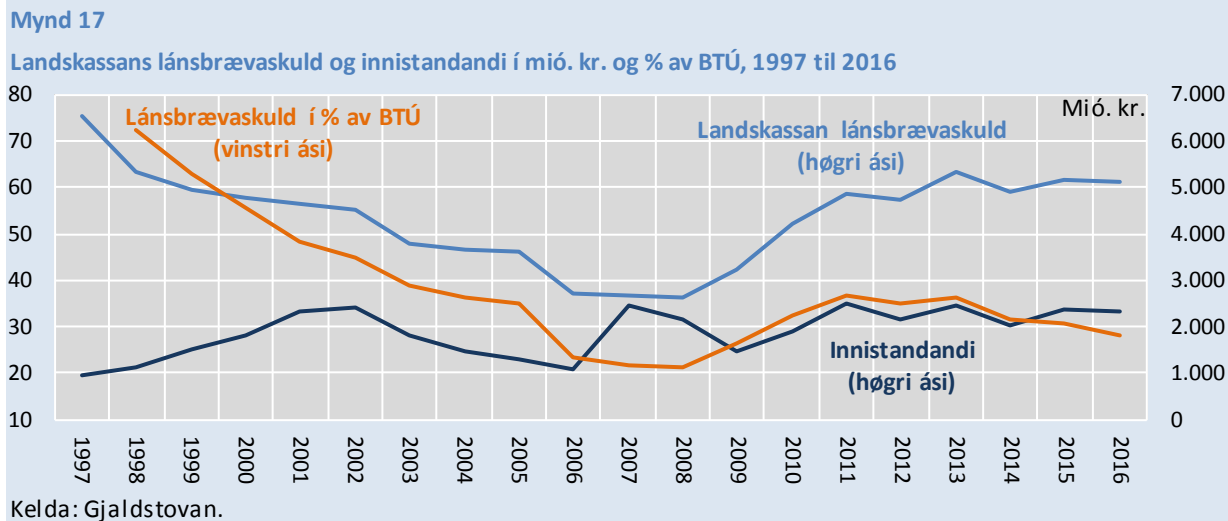
Frá 2015 og frameftir eru inntøkurnar hinvegin vaksnar skjótari enn útreiðslurnar, og landskassin hevði lítið hall í 2015 og hevði sannlíkt avlop í 2016 á 150-180 mió. kr. Avlopið á fíggjarlógini fyr 2017 er umleið 200 mió. kr. Myndin vísir eisini, at inntøkurnar hjá landskassanum ávirkast nógv av konjunkturgongdini, meðan útreiðslurnar eru meiri støðugar.

Mynd 17 vísir gongdina í bruttoskuld og innistandandi hjá landinum. Gongdin frá 2008 til 2015, har ið inntøkurnar hjá landskassanum frá skattum og avgjøldum ikki eru vaksnar í sama mun sum útreiðslurnar, hevur givið eina verri javnvág millum inntøkur og útreiðslur hjá landinum, sum sæst aftur sum hall og vaksandi lánsbrævaskuld tey árinum. Føroyski búskapurin vaks sambært metingum somikið nógv hesi árinum, at lánsbrævaskuldin sum partur av búskapinum ikki er vaksin serstakliga nógv.

Landskassin hevði 5,1 mia. kr. í langfreistaðari skuld og 0,9 mia. kr. í stuttfreistaðari skuld við árslok 2016. Langfreistaða skuldin er 4,6 mia. kr. í lánsbrævaskuld og 0,5 mia. kr. í skuld til danska

ríkiskassan. Stuttfreistaða skuldin á 0,9 mia. kr. er millum annað til kreditorar o.a. Landskassin hevði gjaldføri, virðisbrøv o.a.fyri 2,9 mia. kr. og goymslur og áogn fyri 0,6 mia. kr. Nettoskuld landskassan var sostatt 2,5 mia. kr. við árslok 2016.

Fyri haldførið á fíggjarpolitikkinum hevur tað týðning, at nettoskuldin yvir longri áramál ikki veksur skjótari enn samlaðu inntøkurnar í samfelagnum, sum skulu fíggja rentuútreiðslurnar av skuldini. Hetta merkir, at nettoskuld í % av BTÚ ikki hækkar støðugt yvir tíð, tá ið atlit eisini eru tikin at konjunkturgongdini.



Tað almenna í Føroyum er ikki serstakliga skuldarbundið sammett við onnur lond í Vesturheiminum. Bruttoskuldin hjá landinum er um 30% av BTÚ, og kommunurnar hava bruttoskuld á 5-10% av BTÚ. Til sammetingar er almenna bruttoskuldin í londunum í Evropa 90-95% av BTÚ í miðal, og almenna bruttoskuldin í Danmark er 45-50% av BTÚ.

Ein av lærunum frá fíggjar- og búskaparkreppuni, sum byrjaði í 2008, er at almenna skuldin kann hækka ógvusliga, um álvarsligir stoytir raka búskapin og kreppur taka seg upp. Í tílikum førum er umráðandi at hava búskaparligt ráðarúm til at seta tiltøk í verk og stimbra búskapin.

Ein óvissa viðvíkjandi almenna búskapinum næstu árin er sjálvsagt, at rentustigið á skuldini er søguliga lágt í lötuni. Roknast kann við, at rentustigið fer at hækka nakað næstu árin, hóast tað er ógjørligt at meta um hvussu skjótt ella nær renturnar fara at hækka. Tá ið rentustigið hækkar, fer hetta sjálvsagt at kosta landi og kommunum pening í hægri rentuútreiðslum. Bruttoskuldin hjá landinum er um 5 mia. kr. Hvørt %, sum rentustigið hækkar næstu árin, fer tí at kosta landinum umleið 50 mió. kr. brutto árliga í hægri rentuútreiðslum á skuldini.

Kommunal fíggjarmál

Kommunurnar fevna um umleið ein triðing av almenna geiranum. Harvið eru kommunurnar týðandi partur av almenna búskapinum og búskapinum sum heild. Skulu Føroyar hava fullgóða búskaparstýring, er tí neyðugt, at land og kommunur samskipa fíggjarpolitikkin í størri mun. Hetta vil tryggja, at land og kommunur í størri mun kunnu fremja neyðug átøk, at tryggja eina støðuga búskapargongd, og ber tá eisini til, í størri mun at tryggja framgongd í øllum landinum.

Kommunalu roknskapirnir fyri 2016 eru ikki tøkir enn, men fyribils verður mettt, at raksturin er vaksin umleið 4 prosent í mun til rakstrarútreiðslurnar í 2015, tá ið tær vóru 1.584 mió. kr. Sambært samtyktu fíggarætlanunum kann roknast við, at rakstrarútreiðslurnar hækka umleið 5 prosent í 2017.

Støðið á kommunalu løguútreiðslunum hevur seinnu árin verið nakað niðanfyrri 400 mió. kr. Tølini fyri 2016 eru ikki endalig enn, men væntandi hækkaðu kommunalu løguútreiðslurnar í fjør til umleið 450 mió. kr., og sambært samtyktu fíggarætlanunum ætla kommunurnar at gera lögur fyri góðar 600 mió. kr. í 2017. Seinnu árin hava kommunurnar samanlagt ikki brúkt alla lögjáttanina, men havandi í huga, at nakrar stórar verkætlanir eru farnar av bakkastokki, er ikki óhugsandi, at kommunurnar í 2017 fara at hava løguútreiðslur fyri allar tær ætlaðu 600 mió. kr. Av somu orsök kann roknast við, at løguútreiðslurnar í 2018, og helst eisini í 2019, samanlagt verða størri enn vanligt hevur verið seinnu árin.

Uppskotið til játtanarkarmar

Talvan niðanfyri vísir uppskotið til játtanarkarmar fyri 2018-2022 útgreinað.

Talva: Útgreinaðir játtanarkarmar fyri 2018-2022						
<i>Mi. kr.</i>	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakstrarútreiðslur, §1-§17:						
§1 Løgtingið	54,9	54,9	56,9	55,9	56,4	56,9
§2 Løgmannsfyrisingin	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5
§3 Fíggjarmál	300,9	307,2	313,0	318,8	324,6	330,4
§5 Fiskivinnumál	163,8	163,9	163,9	163,9	163,9	163,9
§7 Mentamál	1.047,9	1.063,4	1.072,1	1.080,5	1.085,4	1.087,9
§11 Heilsu- og innlendismál	1.073,8	1.091,5	1.106,3	1.116,6	1.127,2	1.138,1
§12 Almannamál	1.454,3	1.471,6	1.488,2	1.506,2	1.523,5	1.543,3
§13 Uttanríkis- og vinnumál	103,5	107,9	107,9	107,9	107,9	107,9
§17 Samferðslumál	234,8	238,8	238,8	238,8	238,8	238,8
Rakstrarútreiðslur tilsamans	4.470,5	4.535,7	4.583,6	4.625,1	4.664,2	4.703,7
Løguútreiðslur, §1-§17*	267,7	330,0	393,5	470,0	419,9	363,0
Rentuútreiðslur, netto**	-4,9	2,0	9,5	10,0	14,0	17,0
Inntøkur	4.939,0	5.197,5	5.299,5	5.381,0	5.451,0	5.538,5
RLÚ-úrslit	205,7	329,8	312,9	275,9	352,9	454,8

Gev gætur, at 2017 er tikið við sum byrjunarár við fíggjarlógartølum, og 2017 og 2018 eru í ársins prísnum, meðan 2019 til 2022 eru í fóstum prísnum. Lønarútreiðslur í 2018 eru ikki framroknaðar, tí lønarsáttmálar enn ikki eru gjørdir fyri tíðarskeiðið.

* Løgurnar eru í talvuni íroknaðar játtanirnar til P/F Eystur- og Sandoyartunlar og til verkætlanina Talgildu Føroyar. Hesar báðar játtanirnar eru 55 mió. kr. tilsamans í 2018. Hetta er sama upphædd sum í 2017.

** Rentuútreiðslur, netto er samanseting av rentuútreiðslum av lánsbrævaskuld landskassans og rentuinntøkum av gjaldføri landskassans.

Uppskotið til játtanarkarmar býtt á greinar

Niðanfyri er uppskotið til játtanarkarmar fyri árin 2018-2022 býtt á greinar. Tølini fevna um øll játtanarsløg undantikið lögjáttanir, t.e. rakstrarjáttanir, stuðulsjáttanir og lógarbundnar játtanir. Løguætlanin er lýst serskilt í skjalinum.

Rakstrarkarmar fyri § 1 Løgtingið 2018-2022

Rakstrarkarmar fyri § 1 Løgtingið 2018-2022						
§ 1 Løgtingið, <i>mió. kr.</i>	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
Rakstrarkarmur	54,9	54,9	56,9	55,9	56,4	56,9

Framrokningar

Raksturin er framroknaður soleiðis:

- Framrokning av eftirløn til lögtingsfólk, men eingin framrokning av bíðiløn í 2018. Løgtingsval verður væntandi í 2019. Tí verður framroknað við bíðiløn til lögtingsfólk í 2019 og 2020.

Rakstrarkarmar fyri § 2 Løgmansfyrisingin 2018-2022

Rakstrarkarmar fyri § 2 Løgmansfyrisingin 2018-2022						
§ 2 Løgmansfyrisingin, <i>mió. kr.</i>	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
Rakstrarkarmur	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5	36,5

Framrokningar

Raksturin er framroknaður soleiðis:

- Løgtingsval verður í 2019. Sett er av til bíðiløn til landsstýrisfólk í fyra mánaðir í 2019 og tveir mánaðir í 2020.

Raðfestingar

Føroya Kærustovnur hevur tørv á hægri játtan vegna yvirtøku av persóns-, húsfólka- og arvarætti.

Tillagingar

Arbeitt verður áhaldandi við at tálma almenna útreiðsluvøksturin.

Rakstrarkarmar fyri § 3 Fíggjarmál 2018-2022

Rakstrarkarmar fyri § 3 Fíggjarmál 2018-2022						
§ 3 Fíggjarmál, <i>mió. kr.</i>	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
Rakstrarkarmur	300,9	307,2	313,0	318,8	324,6	330,4

Framrokningar

Raksturin er framroknaður soleiðis:

- Tænastumannaeftirlønir innan ymsar fakkbólkar, við mettum vøkstri av fráfarandi tænastumonnum.
- Eftirløn landsstýrismanna, við mettum vøkstri av fyrrverandi landsstýrisfólkum, ið fara um pensjónsaldur.
- Stuðul til rentuútreiðslur er framroknaður við verandi rentustøði.

Raðfestingar

Skynsamur fíggjar- og búskaparpolitikur

Landsstýrið og samgongan vilja, at alt virksema landsins er og verður grundað á ein skynsaman fíggjar- og búskaparpolitik. Arbeitt verður áhaldandi við at fremja tey mál, ið landsstýrið og samgongan hava sett sær fyri. Millum komandi málini hjá Fíggjarmálaráðnum eru dagføringar av játtanarskipanini, betri samskipað búskaparstýring, dagførd lóg um Búskapargrunn Føroya, lógaruppskot ísv. pensjónsnýskipan, íverksetan av Føroya váðaráði v.m.

Talgildan samleika og borgaraportal - Talgildu Føroyar

Millum størstu raðfestingarnar komandi árin er verkætlanin Talgildu Føroyar, ið helst er størsta átak innan talgilding í Føroyum nakrantíð. Talgildu Føroyar fara at fáa Føroyar millum fremstu lond innan talgilding í heiminum. Við Talgildu Føroyum verður greið og ítøkilig ætlan sett í verk fyri, hvussu talgilda undirstøðukervið skal skipast í Føroyum nú og frameftir.

Talgildu Føroyar eru grundaðar á 4 súlur. Við hesum fáa føroyingar 1. Talgildan Samleika, 2.

Borgaraportal, 3. Heldina (talgildur “motorvegur”), 4. Greiðar og talgildar grunddátur.

Samanlagt fara hesi at lætta um bæði hjá borgarum, vinnu og tí almenna, umframt at geva møguleika fyri nýggjum tænastum, rationellari rakstri og spardari tíð og orku. Hetta fer at gera Føroyar meira kappingarførar og fer at gera tað lættari hjá øllum borgarum kring alt landið at avgreiða viðurskifti talgilt.

Verkætlanin byrjaði í 2016. Í 2017 er nýggj verklagslóg lögð fyri Løgtingið, har heimilað verður landsstýrinum at nýta upp til 145 mió. kr. til endamálið í tíðarskeiðnum 2017-2020, harav landsins partur er 85 mió. kr. Í 2018 er ætlanin at játta 20 mió. kr. í fíggjarlógini til verkætlanina.

Styrkja lønar- og starvsfólkaøkið

Neyðugt er við einum virknum og yvirskipaðum almennum lønar- og starvsfólkapolitikki. Lønar- og starvsfólkaumsiting landsins verður tí uppraðfest aftur í 2018.

Umboð frá fakfeløgum, kommunala arbeidsgævarafelagnum og lønardeildini hjá

Fíggjarmálaráðnum arbeida nú saman um, hvussu vit best gera eina meiri tíðarhóskandi almenna

lønarskipan. Gongur sum ætlað kann vera farið undir at seta fyrstu partarnar av hesum í verk í 2018.

Varskógvaraskipan fyri starvsfólk í almennum starvi verður eisini eftir ætlan sett í verk á heysti 2017, og verður 2018 fyrsta heila árið, har nýggja skipanin kemur at virka.

Tjóðarroknskap og fleiri hagtøl

Tað hevur stóran týdning at fáa uppraðfest hagtalsarbeiðið, eitt nú við atliti til, at fáa gjørdan tjóðarroknskap í føstum prísnum. Miðað verður eftir at uppraðfesta Hagstovu Føroya samsvarandi.

Raðfesta skattliga eftirlitsarbeiðið

Miðað verður eisini eftir at styrkja eftirlitsarbeiðið hjá TAKS, eitt nú við atliti til at steðga tunnkapitalisering og “transfer-pricing”.

Tillagingar

Arbeitt verður áhaldandi við at tálma almenna útreiðsluvøksturin.

Rakstrarkarmar fyri § 5 Fiskivinnumál 2018-2022

Rakstrarkarmar fyri § 5 Fiskivinnumál 2018-2022						
§ 5 Fiskivinnumál, <i>mió. kr.</i>	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
Rakstrarkarmur	163,8	163,9	163,9	163,9	163,9	163,9

Framrokningar

Raksturin er framroknaður soleiðis:

- Sambært lógtingslóg um Búnaðargrunn eru 4,1 mió. kr. tiknar úr Búnaðargrunninum at veita sum stuðul til stráfóður árinum 2012-2017.

Raðfestingar og nýskipanir

Í kørmunum verður gjørligt at gera politiskar raðfestingar. Landsstýrismaðurin í fiskivinnumálum hevur hesar raðfestingar og høvuðsmál næstu árinum:

- Nýggj skipan fyri fiskivinnuna skal setast í verk, og ætlanin er at raðfesta Fiskiveiðieftirlitið og Havstovuna til tess at røkka endamálanum í nýskipanini.
- Nýtt havransóknarskip verður bygt, og vísindaliga granskingin og vitanin um alt okkara livandi tilfeingi og okkara vistskipan í Norðurhøvum skal áhaldandi styrkjast.
- Ætlanin er framhaldandi at styrkja játtanirnar til menning, nýskapan og gransking í fiskivinnuni við tí endamáli at skapa størri virðisøking og burðardygd, og har vinnan samfígjar virksemd.
- Greið mál eru sett fyri landbúnaðin, og ítøkilig uppskot verða gjørd um, hvussu Føroyar í størri mun gerast sjálvveitandi við staðbundnum landbúnaðarvørum. Harundir hvat krevst í sambandi við lendisnýtslu, lendisætlan, at velja burtúr nýggjum og við brúkksskyldu; hvat krevst av royndum, gransking og útbúgving innan landbúnaðin, og hvussu fíggingarmøguleikarnir skulu skipast hjá landbúnaðinum framyvir. Av ítøkiligum málum kunnu nevnast, at ætlanin er at stráfóðurstuðulin skal halda fram og markast til framleiðslu av føroyskum stráfóðri, at meira skal fáast burtur úr tarvskálvunum, at framleiðslan av seyðakjøti skal økjast, og at framleiðslan av føroyskum grønmeti skal økjast.
- Ætlanin er at seta á stovn eina føroyska veðurtænastu.

Tillagingar

Arbeitt verður áhaldandi við at tálma almenna útreiðsluvøksturin.

Rakstrarkarmar fyri § 7 Mentamál 2018-2022

Rakstrarkarmar fyri § 7 Mentamál 2018-2022						
§ 7 Mentamál, <i>mió. kr.</i>	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
Rakstrarkarmur	1.047,9	1.063,4	1.072,1	1.080,5	1.085,4	1.087,9

Framrokningar

Raksturin er framroknaður innan hesi øki:

- Fólkkúlin
- Stuðul til fólkkúlar
- Miðnámsútbúgvingar
- Fróðskaparsetur Føroya
- ES-granskingarskrá
- Lestrarstuðul
- Lestrarlán

Raðfestingar

Samgongan hevur sett sær sum yvirskipað mál at raðfesta útbúgving og mentan. Hetta er alneyðugt, ynskja vit at venda skeiva kyns- og aldursbýtinum í landinum og skapa trivnað sum heild.

Í 2017 er lestrarstuðulin munandi bøttur, og ætlanin er at halda fram at betra um lestrarstuðulin til lesandi, soleiðis at vit gerast kappingarfør við grannalondini, bæði tá ið umræður lestrarstuðul til hægri lestur, korini hjá lesandi við børnum og tá ið umræður lestrarbústaðir.

Eisini hevur samgongan sett sær fyri at økja játtanina til Mentanargrunnin næstu árinum, so hann kemur upp á eitt hægri støði.

Í 2018 er eitt nú ætlanin at gera hesar raðfestingar:

- Stuðulin til lesandi verður bøttur
- Stuðulin til mentan og list verður styrktur
- Savnsøkið verður raðfest

Tillagingar

Arbeitt verður áhaldandi við at tálma almenna útreiðsluvøksturinum við umskipanum og øðrum tillagingum í rakstrinum, serliga innan hesi øki:

- Fólkkúla
- Miðnámskúlar
- Hægri útbúgvingar

Rakstrarkarmar fyri § 11 Heilsu- og innlendismál 2018-2022

Rakstrarkarmar fyri § 11 Heilsu- og innlendismál 2018-2022

§ 11 Heilsu- og innlendismál, <i>mió. kr.</i>	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
Rakstrarkarmur	1.073,8	1.091,5	1.106,3	1.116,6	1.127,2	1.138,1

Framrokningar

Raksturin er framroknaður soleiðis:

- Heilsutrygdarveitingar verða framroknaðar vegna størri og fleiri veitingar.
- Serstakur sjúkrahúsheilivágur verður framroknaður orsakað av nýggjum og betri heilivági og av tí, at fleiri fólk verða sett í viðgerð.
- Serviðgerð uttanlands verður framroknað orsakað av fleiri og betri viðgerðarmøguleikum.

Raðfestingar

Menningarætlanin fyri sjúkrahúsværkið

Arbeitt verður áhaldandi við at fáa fleiri serlæknar og onnur heilsustarvsfólk og at menna sjúkrahúsini, harundir verður arbeitt við at menna eina sálarfrøðiliga eind, endurvenjing, demensøkið og aðrar tænastr. Farið er undir at gera eina heildarætlan fyri psykiatri í Føroyum. Betri sálarheilsa fyri øll er aðalendamálið, sum skal tryggja, at øll við sálarsjúku fáa eina javnbjóðis, dygdargóða og tryggja tænastr, so tætt at gerandislívinum, sum til ber.

Náttúru- og orkuøkið

Arbeiðið við grønnari orku heldur fram, harundir útbyggingar av elframleiðsluni og møguleikar at gera sethús og bygningar meiri orku effektiv. Eisini verður arbeitt við at smíða nýggja náttúruverndarlóg, at fáa dagfórda kunngerð um rottutýning, at skipa karmar fyri burðardyggari ferðavinnu og øðrum umhvørvisátøkum. Harumframt verða útoyggjar og náttúru- og umhvørvisvernd raðfest, harundir eisini RAMSAR økini.

Fólkaheilsa, gransking og menning

Arbeiðið við fólkaheilsu heldur fram, og fevnir nú eisini um verkætlanina “sunn sinn”. Eisini verður hildið áfram at taka læknar í útbúgvingarskipanina. Etiskt ráð skal setast. Harumframt verður arbeitt við framhaldandi at menna KT-skipanirnar innan økið.

Tillagingar

Rationaliseringar innan heilsuøkið

Neyðugt verður at fremja tillagingar á heilsuøkinum fyri at røkka vøkstrinum, sum er í virkseminum. Harundir verður arbeitt við at málrætta heilsutrygdarveitingarnar.

Arbeitt verður áhaldandi við at tálma almenna útreiðsluvøkstur.

Nýskipanir

Menningarætlan fyrir heilsuverkið - sjúkrahúsverkið

Farið er undir at menna heilsuverkið. Orsakað av, at arbeiðið er sera umfatandi og fjøltáttað, er arbeiðið skipað í þørtum. Fyrsti partur snýr seg um at seta í verk Menningarætlanina fyrir sjúkrahúsverkið. Í hesum sambandi verður dentur serliga lagdur á trý høvuðsøki. Tey eru:

- Sjúkrahúsverkið sum ein organisatión
- Uppgávubýtið, viðgerðir og raðfestingar og
- Útvega, varðveita og menna heilsustarvsfólk

Menningarætlan fyrir heilsuverkið – kommunulæknaskipanin v.m.

Í øðrum lagi verður hildið fram við at menna tann partin av heilsuverkinum, sum er uttanfyri sjúkrahúsverkið, harundir kommunulæknaskipanina. Ætlanin er, at størri partur av heilsuveitingunum til borgarar skal fara fram á heilsudeplunum í heilsuøkjum kring landið. Á heilsudeplunum fara at starvast viðkomandi heilsustarvsfólk.

Yvirtøkur

Familjurættarliga økið

Fyrirreikingararbeiðið í sambandi við at yvirtaka og skipa familjurættarliga økið er farið í gongd. Økið verður yvirtikið á Ólavssøku í 2018, og lógaruppskotið verður nú viðgjørt í Løgtinginum.

Onnur øki innan § 11 Heilsu- og innlendismál

Yvirtøka av landkortum.

Rakstrarkarmar fyri § 12 Almannamál 2018-2022

Rakstrarkarmar fyri § 12 Almannamál 2018-2022						
§ 12 Almannamál, <i>mió. kr.</i>	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
Rakstrarkarmur	1.454,3	1.471,6	1.488,2	1.506,2	1.523,5	1.543,3

Framrokningar

Raksturin er framroknaður soleiðis:

- Fólkapensjón, vegna hægri tal av fólkapensjónistum
- Arbeidsfremjandi tiltøk
- Vanlig forsorg, vegna fleiri umsóknir um hjálpitól og fleiri trygdarskipanir
- Trivnaðartænastur, vegna økt virkseml innanfyri barnavernd og nýggjar fyriskipanir fyri borgarar við seinheilaskaða v.m.

Raðfestingar

Samgongan hevur sett sær fyri at menna tænastrnar til fólk við serligum avbjóðingum, og miðvíst at tryggja, at øll fáa eitt virðiligt bústaðar- og/ella stovnstilboð.

Samsvarandi bústaðarætlanini fyri Suðurstreymoy verða í samgonguskeiðnum og fram til 2022 settar av samanlagt áleið 200 mió. kr. til bygging og útvegan av bústovnum. Hildið verður fram við at dagføra verandi bygningar, sum er neyðugt, samstundis sum farið verður undir at byggja nýggjar stovnar til fólk við menningartarni, autismu, seinheilaskaða v.m. Nýtt barnaheim verður eisini bygt. Við hesari ætlan verður bíðilistin til bústaðir til fólk við serligum tørvi munandi minni í 2022.

Í samstarvi við Mentamálaráðið verða nýggj sosialpedagogisk stuðulstilboð skipað til ung, sum ganga á serliga skipaðum miðnámi.

Farið verður undir at styrkja stuðulsfólkaskipanina í Trivnaðartænastuni, soleiðis at møguleiki verður fyri at veita ungum við sárligum trupulleikum, etingarólagi og ADHD v.m. stuðul, sum kann viðvirka til, at tey ungu kunnu hava ein so innihaldsríkan og virknan gerandisdag sum gjørligt og sum eggjar teimum at búgva heima sum longst.

Hildið verður fram við arbeiðinum við samskipaðari endurvenjing samsvarandi álitinum um endurvenjing.

Stuðul til ymiskar fyriskipanir til heimleys verður raðfestur, soleiðis at fleiri bútilboð kunnu verða skipað.

Tillagingar

Arbeitt verður áhaldandi við at tálma almenna útreiðsluvøksturin. Í hesum sambandi verður neyðugt at gera onkrar lógarbroytingar.

Nýskipanir

Arbeiðið við pensjónsnýskipanini heldur áfram. Enn er ov tíðliga at siga í hvønn mun nýskipanin fer at ávirka játtanarkarmarnar komandi árin.

Rakstrarkarmar fyri § 13 Uttanríkis- og vinnumál 2018-2022

Rakstrarkarmar fyri § 13 Uttanríkis- og vinnumál 2018-2022

§ 13 Uttanríkis- og vinnumál, <i>mió. kr.</i>	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
Rakstrarkarmur	103,5	107,9	107,9	107,9	107,9	107,9

Framrokningar

Raksturin er framroknaður soleiðis:

- Serstaka játtanin til sendistovur, ið skal nýtast til felags átøk við vinnuni at marknaðarføra føroyska vinnu á útlenskum marknaðum, heldur fram.
- Miðvísa arbeiðið at marknaðarføra maritimar tænastur, sum vinnan, kommunur og land hava at bjóða á útlenskum marknaðum, heldur fram.
- Hækkaða játtanin til P/F Visit Faroe Islands heldur fram.
- Marknaðarføring av føroyska landgrunninum til oljuleiting heldur fram, og hildið verður áfram at marknaðarføra nýggja útboðsumfarið.

Raðfestingar

Menningarhjálp og neyðhjálp

Játtanin verður raðfest til tess at betri liva upp til málið hjá ST um at ríku londini í heiminum veita í minsta lagi 0,7% av BTT í menningarhjálp.

Yvirtøka av loftokinum

Fyrireikingarnar at yvirtaka loftferðsluna eru byrjaðar. Í fyrstu atløgu verður arbeitt við at yvirtaka operationellar og avmarkaðar fyrisitingarligar uppgávur. Seinni verður farið undir at yvirtaka lóggávu v.m. Til tess at fáa málið lýst nøktandi hava vit tørv á at nýta uttanhýsis ráðgeving við serfrøði á loftferðsluokinum.

At heimtaka peningastovnskervið

Landsstýrið ætlar, at KT-skipanir og -tænastur hjá føroysku peningastovnunum, sum eru fluttar av landinum, skulu flytast heimaftur, um hetta kann gerast við fyrimunum. Ein forkanning er gjord, men neyðugt verður við eini neyvari kanning og ætlan fyri, hvussu skipanirnar trygt kunnu flytast heim. Neyðugt verður at rinda fyri uttanhýsis serfrøði, m.a. tí verkætlanin verður mannað við fólki, sum hava vitan um at reka og menna bankaskipanir.

At bota um karmarnar hjá føroyskum matstovum (at lækka kostnaðin fyri vín)

Til tess at geva matstovuvinnuni betri karmar at virka undir, verður avlopskravið hjá Rúsdrekkasølu landsins lækkað.

Yvirtøka av útlendingamálum

Í 2018 verður játtanin til Útlendingastovuna raðfest til tess at uppbyggja førleikar, menna fyrisitingarligar mannagongdir og skipanir, soleiðis at Útlendingastovan verður tilreiðar og fyrireikað at yvirtaka umsitingina av útlendingaøkinum. Eisini verður framhaldandi arbeitt fyri at menna integrasjónsøkið.

Innlendis ferðavinna

Umframt framhaldandi marknaðarføring av Føroyum sum ferðavinnuland verður í 2018 dentur lagdur á innlendis ferðavinnuna til tess at menna og tillaga ferðavinnutænastur kring landið til vaksandi talið av ferðafólki.

Filmshús

Í 2017 verður filmshús sett á stovn, sum skal leggja lunnar undir, at Føroyar kunnu fáa meira burturúr sprettandi føroysku filmsvinnuni og tí stóra listaliga og mentanarliga tilfeinginum, ið vit hava í Føroyum.

Tillagingar

Arbeitt verður áhaldandi við at tálma almenna útreiðsluvøkturin.

Rakstrarkarmar fyri § 17 Samferðslumál 2018-2022

Rakstrarkarmar fyri § 17 Samferðslumál 2018-2022						
§ 17 Samferðslumál, mió. kr.	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
Rakstrarkarmur	234,8	238,8	238,8	238,8	238,8	238,8

Framrokningar

Raksturin er framroknaður soleiðis:

- Verandi virksemi verður sum heild framroknað, við smáum tillagingum.

Raðfestingar

Miðað verður eftir at fremja hesi tiltøk:

Samferðsla

Eitt væl útbyggt og væl virkandi samferðslukervi er ein fyrirtreyt fyri menning og trivnaði. Farið er undir at dagføra samferðsluætlanina, sum skal galda fyri 2018-2028.

Yvir eitt 10 ára skeið frá 2014 til 2024 verða samanlagt játtaðar 400 mió. kr. til almenna partafelagið P/F Eystur- og Sandoyartunlar. Í tíðarskeiðinum 2017-2019 verða árliga játtaðar 35 mió. kr. til hesa verkætlan, og síðani verður árliga játtanin 50 mió. kr. í fimm fylgjandi ár.

Arbeiðið er farið í gongd við at gera Eysturoyartunnilin. Neyðugt verður í hesum sambandi at finna eina loysn á málinum um innkomuvegin til Havnar.

Eftir ætlan verður eitt tunnilið skipað á Landsverki, sum skal bora tunlar til smærru bygdirnar, so langt játtanin røkkur á hvørjum ári.

Eftir íløguaetlanini verður farið undir Hvalbiartunnilin í samgongutíðarskeiðinum.

Viðlíkahald av landsvegum

Landsvegakervið veksur alsamt í vavi, fleiri krøv verða sett til trygd og dygd til vegagerð, tunnilsgerð, brýr, viðlíkahald og rakstur. Ásannast má, at viðlíkahaldstørvurin er stórur og eigur tí at verða raðfestur.

Strandferðslan

Strandfaraskip Landsins (SSL) skulu lúka landsins tørv á fólka- og farmaflutningi. Fyri at kunna røkja hesa skyldu til fulnar, tryggja eitt nøktandi ferðasamband og fáa bíligari skiparakstur, er neyðugt at fáa eitt eykaskip til vega.

Arbeiðseftirlitið

Miðað verður eftir at styrkja Arbeiðseftirlitið næstu árin, fyri støðugt at betra arbeiðsumhvørvið á øllum føroyskum arbeiðsplássum.

Barsilsskipanin

Barsilsskipanin skal betrast soleiðis, at barsilstíðin stigvíst verður longd úr verandi 44 vikum upp í eitt ár.

Nýskipanir

Arbeitt verður við eini loysn at javnseta ferðafólka- og flutningskostnaðin kring landið við at gera eina samhaldfasta prísskipan á samferðsluøkinum.

Tillagingar

Arbeitt verður áhaldandi við at tálma almenna útreiðsluvøksturin.

Inntökukarmar fyrri § 20 Inntøkur 2018-2022

Inntökukarmar fyrri § 20 Inntøkur 2018-2022						
	FL 2017	Æ 2018	Æ 2019	Æ 2020	Æ 2021	Æ 2022
§ 20 Inntøkur, <i>mió. kr.</i>	4.943,9	5.195,5	5.290,0	5.371,0	5.437,0	5.521,5

Rentuútreiðslur og -inntøkur

Fortreytirnar fyrri framrokningina hjá Landsbankanum eru, at lánsbrævaskuldin frá 2018 er at kalla óbroytt og at rentustøðið hækkar eitt vet. Landsstýrið hevur ætlanir um at nýta størsta partin av avlopum landskassan næstu árinum til minka skuld landskassans.

Skatta- og avgjaldsinntøkur

Í fortreytunum fyrri inntøkunum verður BTÚ í ársins prísnum mett at vaksa umleið 5% í 2017 og umleið 4% í 2018. Í játtanarkørmunum eru inntøkurnar framroknaðar í ársins prísnum í 2018, men árinum 2019-2022 verður roynt at framrokna í føstum prísnum.

Inntøkurnar frá vanligum landsskatti og meirvirðisgjaldi eru framroknaðar við áleið 3% í 2018 sammett við nýggjastu metingarnar fyrri 2017 og umleið 1,5% árinum 2019-2022.

Á teimum skatta- og inntøkujáttanum, har hetta verður hildið vera neyðugt, eru gjørdar serstakar metingar út frá fortreytunum fyrri játtanina.

Eftir galdandi lóg fellur serstaki skatturin og avgjaldið frá fiskivinnuni burtur við ársenda á hvørjum ári og eisini í 2017. Partur av fortreytunum er, at inntøkur frá tilfeingisskatti og avgjald á fiskatilfeingi halda fram í 2018 og frameftir, og at lóggávan um avgjald á fiskatilfeingi verður partur av fiskivinnunýskipanini, sum arbeið verður við.

Fyri at tryggja figgjartiliga haldførið hjá landinum verður, umframt vanligu framrokningarnar, harafturat roknað við nýggjum inntøkum á umleið 75 mió. kr. Til dømis verður roknað við, at íløgur í virðisøking, atgongd til nýggjar marknaðir og dagføringar av fiskivinnulóggávu fara at geva landinum fleiri inntøkur.

Löguætlán 2018-2022

Samlaði lögukarmurinn fyrir 2018 verður 330 mió. kr. Árligi lögukarmurinn í löguætlánni fyrir 2018-2022 er millum 330 mió. kr. og 470 mió. kr.

Lögukarmar fyrir 2018	
Miú. kr.	2018
§1 Lögtingið	0,0
§2 Lögmannsfyrirsitingin	3,0
§3 Fíggjarmál	20,0
§5 Fiskivinnumál	85,0
§7 Mentamál	22,8
§11 Heilsu- og innlendismál	106,0
§12 Almennamál	35,0
§13 Uttanríkis- og vinnumál	0,0
§17 Samferðslumál	58,2
Lögjáttan tilsamans	330,0

Lögukarmar fyrir 2018-2022 (miú. kr.)						
Ár	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lögur § 1 - § 17 tilsamans	267,7	330,0	393,5	470,0	419,9	363,0

Frágreiðing um löguætlánina

Niðanfyri er í hövuðsheitum greitt frá stærstu lögnum næstu árin, sum eru byrjaðar ella fara í gongd í 2018.

Hövuðsorsökin til, at samlaði ílögukarmurinn er hækkaður, serliga árin 2020 og 2021 er, at útbjóðinginn av útbýgginginni av Landssjúkrahúsinum og av Havranssóknarskipinum vístu seg at gerast dýrari enn sett varð av í játtanarkörmunum í fjór. Dagfóðar upphæddir eru nú partar av játtanarkörmunum. Hartil hava landsstýrið og samgongan eitt nú valt at uppræðfesta ílögur í bústovnar og vardar bústaðir, úr 60 miú. kr. upp í 200 miú. kr. í tíðarskeiðnum.

BÚSTOVNAR OG VARDIR BÚSTAÐIR

200 miú. kr. verða tilsamans játtaðar til bygging ella útvegan av **bústøðum innan almennamál** í samgongutíðarskeiðnum og fram til 2022. Í 2018 verður játtanin 35 miú. kr.

ÚTBÚGVING OG MENTAN

Skúladepilin við Marknagil (Glisir) verður eftir ætlan gjørdur liðugur í 2018. Játtáðar eru 95 miú. kr. til Skúladepilin við Marknagil í 2017.

Miðnám í Kambsdali verður útbyggt. 30 mió. kr. verða settar av árinum 2018-2022.

Árinum 2018-2021 verða raðfestar tilsamans 16 mió. kr. til **nýggjan húsarhaldsskúla í Klaksvík** og 16 mió. kr. til **eftirskúla í Suðuroy**.

Nýtt tjóðleikhús skal byggjast, og verða játtaðar 60 mió. kr. árinum 2018-2021. Frá 2021 til 2022 verða játtaðar 29 mió. kr. til **Tjóðsavn Føroya**.

HEILSUVERK

Útbygging og nútíðargerð av **Landssjúkrahúsinum** heldur fram. Frá 2017 til 2022 er ætlanin at brúka 447 mió. kr. til hetta endamál, harav 93 mió. kr. verða játtaðar í 2018.

Klaksvíkar sjúkrahús verður útbyggt við umstøðum til endurmenning. 6 mió. kr. eru samanlagt settar av í 2018 og 2019.

Medicoteknisk tól á sjúkrahúsunum skulu leypandi endurnýggjast, og eru settar 9 mió. kr. árliga av til hesar fløgur.

SKIP

Í 2018 verða játtaðar 85 mió. kr. til bygging av nýggjum **Havrannsóknarskipi**. Árinum 2017 til 2020 verða samanlagt játtaðar 273 mió. kr. til hetta endamál.

Til **dokking og viðlíkahald av skipum** verða í 2018 játtaðar 3,5 mió. kr., 3 mió. kr. í 2019 og 11 mió. kr. í 2020.

TALGILDING

Til verkætlanina **Talgildu Føroyar** verða í 2018 og komandi trý árinum játtaðar 20 mió. kr. árliga.

TUNLAR OG VEGAGERÐ

Yvir eitt 10 ára skeið frá 2014 til 2024 verða samanlagt játtaðar 400 mió. kr. til almenna partafelagið **P/F Eystur- og Sandoyartunlar**. Í tíðarskeiðinum 2017-2019 verða árliga játtaðar 35 mió. kr. til hesa verkætlan, og síðani verður árliga játtanin 50 mió. kr. í fimm fylgjandi ár.

Hvalbiartunnil verður raðfestur fyri 203 mió. kr. árinum 2019-2022, og eftir hetta verður farið undir **Tunlarnar norður um Fjall**, ið eftir ætlan verða bygdur árinum 2021-2024 fyri 205 mió. kr.

Harumframt er játtanin til **Tunnilstoymið**, ið skal fara undir smærri tunnilverkætlanir kring landið, 7 mió. kr. árliga frá 2018 til 2022.

Farleið og fyrireiking av tunli til **Vestmanna** og **vegurin omanfyri Skálafjørð** verða eisini millum raðfestu lögurnar í lögætlanini frá 2019 og frameftir. Harumframt eru eisini aðrar verkætlanir á samferðsluøkinum, eitt nú verður játtan í 2018 til **ferðsluætlan í Vágum**. Til **Vegagerð og havnir** verða játtaðar tilsamans út við 19 mió. kr. í 2018. Hetta fatar millum annað um játtanirnar til vegagerð í Kalsoy, Selatraðarvegin, at tryggja Tjørnuvíkarvegin og dagføring av brúm og tunlum.

AÐRAR ÍLÖGUR

Aðrar lögur eru millum annað **Umvæling av almennum bygningum** fyri 22 mió. kr. árliga og er hartil í 2018 ætlanin at selja almennar bygningar fyri 28 mió. kr.

Leggjast kann afturat, at í 2020-2021 verða eitt nú 11 mió. kr. settar av til **oljutilbúgvingarútgerð**, og eisini verða 5 mió. kr. settar av til **ilögur í FarGen**.

Aðrar lögur enn omanfyri nevndu verða eisini framdar.

Fylgiskjal A: Dagförd uppperð av konjunkturjavnaðum úrsliti fyri almenna geiran

Metingar av konjunkturjavnaðum úrsliti hjá tí almenna kunnu vera týðandi íkast, tá ið figgjar- og búskaparpolitikkurin hjá landinum og tí almenna verður lagdur til rættis. Hetta krevur sjálvsagt, at uppperðirnar verða rætt brúktar og við neyðugum fyrivarnum og saman við øðrum lyklatølum. Tílikar uppperðir verða brúktar í øðrum londum, tá ið almenni figgjar- og búskaparpolitikkurin verður lagdur til rættis. Í frágreiðingini niðanfyrri eru dagfórdar uppperðir av konjunkturjavnaðum úrsliti fyri tíðarskeiðið 2001-2017. Árin frá 2014 til 2017 eru torfór at meta um, av tí at uppperðir av almenna búskapinum og tjóðarrokenskapur eru ikki tók fyri árin eftir 2013. Metingarnar fyri árin eftir 2013 eru tískil óvissar og skulu lesast við neyðugum fyrivarni.

Høvuðsniðurstøður

- Uppgerðirnar benda á, at tað almenna tilsamans hevði konjunkturjavnað avlop á umleið 1% av BTÚ í 2016 og at avlopið verður nakað størri í 2017
- Avlopið svarar til 150-200 mió. kr. í 2016 og við stóði í mettum BTÚ fyri 2016
- Uppgerðirnar fevna um land, kommunur og sosialar grunnar undir einum
- Til sammetingar høvdu flestu lond í OECD konjunkturjavnað hall á 0-3% av BTÚ í 2016
- Uppgerðirnar benda á, at tað almenna hevði konjunkturjavnað hall frá 2008 til 2015, men at avlop var aftur í 2016
- Uppgerðirnar benda á, at *lágkonjunkturur* var árin 2008 til 2014 og at *bákonjunkturur* hevur verið síðani 2015
- Fyri langtíðarhaldfórið í almenna búskapinum er umráðandi, at tiltøk verða sett í verk, sum betra javnvágina millum almennar inntøkur og útreiðslur - serliga um hugsað verður um tær broytingar í aldurssamanseting, sum eru væntandi næstu árin

Inngangur

Fíggjarmálaráðið metti fyrstu ferð í februar 2014 um konjunkturjavnaða úrslitið hjá tí almenna tilsamans (bygnaðarlíga hallið ella *Cyclically Adjusted Budget Balance*). Niðanfyrri eru dagfórdar uppperðir fyri tíðarskeiðið 2001-2016, og mett verður leysliga um 2017. Eins og greitt varð frá í frágreiðingini um konjunkturjavnaða úrslitið frá februar 2014, eru ikki øll hagtøl tók í Føroyum, sum vanliga verða brúkt til tílikar uppperðir. Tí er óvissan stór um tílikar uppperðir av tí almenna í Føroyum, og tær skulu lesast við fyrivarni og saman við øðrum hagtølum.

Uppgerðarhátturin, sum verður brúktur her, er meinlíkur uppperðarháttum, sum danska Finansministeriet og OECD áður hava brúkt. Metingar av konjunkturjavnaða úrslitinum fyri almenna geiran kunnu vera týðandi íkast, tá ið figgjar- og búskaparpolitikkurin hjá landinum verður lagdur til rættis. Hetta krevur sjálvsagt, at uppperðirnar verða brúktar rætt og við neyðugum fyrivarnum og saman við øðrum lyklatølum og ábendingum um almenna búskapin og um búskapin sum heild.

Konjunkturjavnaða úrslitið gevur ábendingar um, hvat úrslitið fyri almenna geiran hevði verið, um vit javna fyri ávirkanir frá konjunkturstöðu á búskapin og serliga á almenna búskapin.

Uppgerðirnar siga sostatt, hvat almenna úrslitið hevði verið, um *normalkonjunkturur* var í

samfelagnum eitt ávíst tíðarskeið. Hetta úrslitið verður nevnt *konjunkturjavnad úrslit* fyri almenna geiran.

Dagfórdar uppperðir av konjunkturjavnadum úrsliti

Uppgerðir av konjunkturjavnadum úrsliti fyri tað almenna fevna um almenna geiran sum heild, t.e. land, kommunur og sosialar grunnar undir einum.

Í talvu A1 og myndunum A1-A3 eru uppperðirnar av konjunkturjavnadum úrsliti fyri almenna geiran vístar. Tað er umráðandi at gera greitt, at uppperðirnar eru óvissar serliga í endanum og byrjanini á tíðarøðini. Hetta merkir til dømis, at óvissan er størri í uppperðunum fyri 2016 og 2017 enn fyri 2010. Harafturat er føroyski tjóðarroknskapurin bara gjørdur upp fyri árin til 2013. Fyri árin 2014 til 2017 eru bara forsagnir og metingar tókar.

Uppgerðirnar skulu tí lesast við neyðugum fyrivarni og skulu ikki skiljast ov bókstavliga, men kunnu saman við øðrum vísitølum geva ábendingar um støðuna og haldførið í almenna búskapinum sum heild og serliga yvir longri áramál.

Talva A1 vísir, at sambært uppperðunum hevði tað almenna konjunkturjavnad avlop í 2016 á umleið 1% av BTÚ. Uppgerðirnar benda sostatt á, at tað almenna í 2016 hevði konjunkturjavnad avlop á 150-200 mió. kr. við støði í mettum BTÚ fyri 2016.

Talva A1 Konjunkturjavnad úrslit fyri almenna geiran, 2004-2017

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014*	2015*	2016*	2017*
Tað almenna tilsamans (i % av BTÚ)											
Staðfest alment úrslit (a)	2,1	-2,8	-4,8	-3,5	-2,1	-2,1	-2,5	-1,3	0,2	2,1	2,3
Ískoyti frá konjunkturstöðu (b)	1,1	-0,5	-0,9	-0,4	-1,0	-1,7	-1,0	-0,6	0,2	0,8	0,9
Konjunkturjavnad úrslit (c = a-b)	1,0	-2,3	-3,9	-3,1	-1,1	-0,4	-1,5	-0,7	0,0	1,3	1,4
Konjunkturfrávik	5,8	-3,0	-4,9	-2,0	-5,4	-9,1	-5,5	-3,2	1,3	4,4	5,0

* Tølini fyri 2014 til 2017 eru óvissar metingar og eru grundað á mett tøl fyri avlop í almenna geiranum og mett tøl fyri tjóðarroknskapin frá 2014 til 2017.

Kelda: Fíggjarmálaráðið.

Talva A2 vísir uppperðir hjá IMF yvir konjunkturjavnad úrslit fyri tað almenna býtt á útvald lond og ár. Í talvu A2 sæst, at flestu stóru lond í Vesturheiminum høvdu konjunkturjavnad hall bæði í 2015 og 2016.

Talva A2 Konjunkturjavnad úrslit fyri almenna geiran býtt á lond, 2007-2017

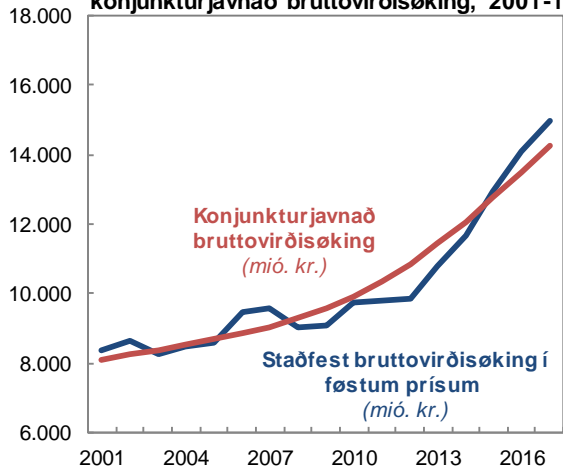
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tað almenna tilsamans (i % av BTÚ)											
Danmark	2,2	1,4	-0,6	-1,6	-1,7	-2,9	0,1	2,3	-1,1	-0,5	-1,6
Ísland	2,9	-4,5	-10,0	-7,8	-4,7	-3,1	-1,9	-0,1	-0,8	14,1	-0,1
Týskland	-1,0	-1,3	-1,1	-3,5	-1,5	-0,3	-0,1	0,3	0,7	-0,1	-0,1
USA	-4,1	-6,0	-7,7	-9,6	-8,2	-6,4	-4,3	-3,9	-3,3	-3,9	-3,7
Stóra Bretland	-4,7	-5,8	-8,8	-7,4	-6,0	-6,0	-4,2	-4,9	-4,0	-3,2	-2,5
Evrúkið tilsamans	-2,3	-3,5	-4,7	-5,0	-3,8	-2,6	-1,4	-1,3	-1,0	-1,3	-1,2
Føroyar	1,0	-2,3	-3,9	-3,1	-1,1	-0,4	-1,5	-0,7	0,0	1,3	1,4

Kelda: IMF. Fiscal Monitor. Oktober, 2016.

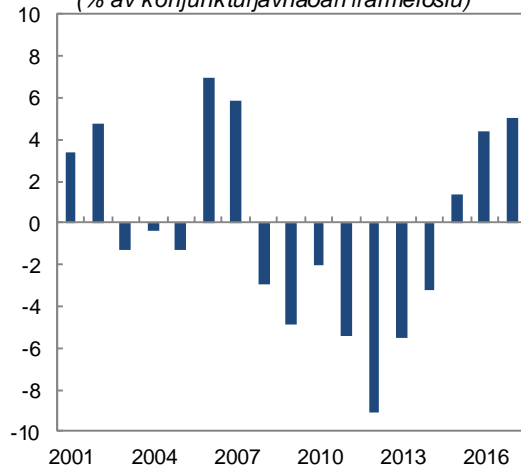
Á myndunum A1 og A2 sæst, at eftir valda uppperðarháttinum var *lágkonjunkturur* í Føroyum frá 2008 til 2014, og at *hákonjunkturur* var aftur í 2015. Uppgerðirnar benda eisini á, at *hákonjunkturur* var í 2016 og aftur í 2017. Á mynd A3 sæst, at konjunkturjavnada hallið minkaði úr umleið 4% í 2009 til nærum javnvág í 2012. Síðani vaks konjunkturjavnada hallið í 2013, men er síðani minkað til avlop nú var í 2016.

Myndir A1-A3. Konjunkturjavnað framleiðsla og konjunkturjavnað úrslit

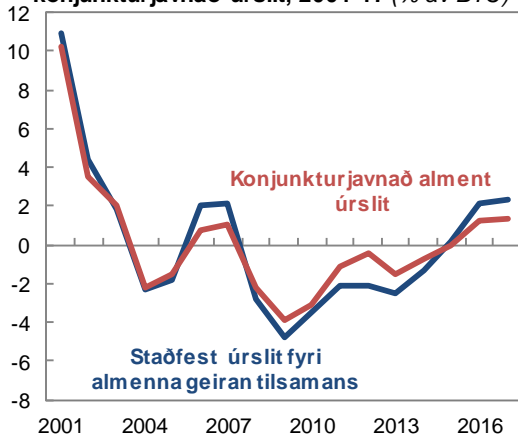
A1. Staðfest bruttovirðisøking og konjunkturjavnað bruttovirðisøking, 2001-17



A2. Konjunkturfrávik¹ "output-glopp", 2001-17
(% av konjunkturjavnaðari framleiðslu)



A3. Staðfest úrslit fyri almenna geiran og konjunkturjavnað úrslit, 2001-17 (% av BTÚ)



Viðm.: Tølini skulu lesast við tí fyrivarni, at HP-filtrið kann vera óneyvt í endanum á tíðarrøðum. T.d. skulu serliga árin 2001-2002 og 2015-2017 lesast við stórum fyrivarni. Havandi fyrivarnini í huga, verður hildið sannlíkt, at konjunkturjavnaða úrsliti fyri tað almenna tilsamans var umleið 1% av BTÚ í 2016, sum svarar til umleið 150-200 mió. kr. í nútíðarvirði og við støði í mettum BTÚ fyri 2016. Óvissan í mettum BTÚ fyri árin eftir 2013 er stór. Føroyski tjóðarroknaskapurin er bara tøkur framtil 2013.

¹ Konjunkturfrávik¹ er munurin millum staðfesta framleiðsu (bruttovirðisøking) og konjunkturjavnaða framleiðslu í % av konjunkturjavnaðari bruttovirðisøking.

Kelda: Fíggjarmálaráðið.

Orðalýsingar

Almenn nettoskuld

Almenna nettoskuldin fevnr um alla fíggjarliga skuld og áögn í almenna geiranum. Almenna nettoskuldin er öll fíggjarlig skuld í almenna geiranum frádrigið alla fíggjarliga áögn. Fíggjarliga áögnin fevnr millum annað um tóka gjaldförið og aðrar fíggjarögnir.

Almennar útreislur tilsamans

Stórsti parturinn af almennu útreiðslunum er almenn nýtsla og veitingar til húsarhald, fyrirkur og felög. Umleið 85% af almennu útreiðslunum eru almenn nýtsla og veitingar til húsarhald, fyrirkur og felög. Harafturat eru almennu útreiðslurnar ílögur, rentuútreiðslur, stuðulsútreiðslur og aðrar útreiðslur. Umleið 85% af almennu útreiðslunum eru útreiðslur hjá landi og kommunum.

Bruttotjóðarúrtóka, stýtt BTÚ

Bruttotjóðarúrtóka er virðið á samlaðari privatari og almennari framleiðslu frádrigið virðið á ráevnum, vörum og tilíkum, sum verða brúkt í framleiðsluni. Verður eisini nevnt *Gross Domestic Product (GDP)* ella *Bruttonationalprodukt (BNP)*.

Bruttotjóðarúrtóka í föstum prísnum

Bruttotjóðarúrtóka í föstum prísnum er uppperð af BTÚ, har ið roynt verður at javna gongðina í BTÚ fyri prísavökstri á ráevnum, vörum og tænastrum. Vöksturinn í BTÚ í föstum prísnum verður vanliga brúktur sum vísital fyri búskaparvökstur millum lond. Vökstur í BTÚ í föstum prísnum vísir vökstur í framleiðsluni í mongdum. Verður nevnt *Real GDP* ella *real BNP*.

Bruttovirðisöking, stýtt BVØ

Bruttovirðisöking er bruttotjóðarúrtóka frádrigið vöruskattir netto, sum fevna um meirvirðisgjald, punktgjöld og aðrar vöruskattir og vörustudningar. Bruttovirðisöking verður ofta brúkt til at lýsa framleiðsluna býtta á vinnugreinar. Verður nevnt *Gross Value Added (GVA)* ella *Bruttoværditilvækt (BVT)*.

Fíggjarpolitískt haldföri

At fíggjar- og búskaparpolitikkurinn er haldföruur merkir, at rikni politikkurinn hongur saman yvir longri áramál skilt soleiðis, at gongðin í almennu nettoskuldinni sum partur af samfelagsbúskapinum er stöðug yvir tíð. Hetta merkir, at almennu inntökurnar kunna fíggja almennu útreiðslurnar og rentuútreiðslur af verandi almennari skuld yvir tíð. Fíggjar- og búskaparpolitikkurinn kann sostatt vera haldföruur yvir longri áramál, hóast tað almenna hefur hall í fleiri ár, um bara almenna nettoskuldin ikki er stöðugt vaksandi partur af samfelagsbúskapinum yvir tíð.

Konjunkturjavnað alment úrslit

Konjunkturjavnaða almenna úrslitið er staðfest alment úrslit javnað fyri ávirkanir frá konjunkturstöðuni á almennar inntökur og útreiðslur og aðrar ikki varandi og serliga umstöður, til dömis oljuprísir ella serligar ílögur.

Konjunkturjavnaða almenna úrslitið gevr sostatt eina meira rættvísandi mynd af veruligu gongðinni í almenna búskapinum sum heild sammett við staðfesta almenna úrslitið.

Konjunkturjavnaða úrsliti hjá tí almenna verður aðrastaðni vanliga nevnt *Cyclically Adjusted Budget Balances* ella *strukturel saldo*.

Konjunkturjafnað framleiðsla

Konjunkturjafnað framleiðsla vísir mettu bruttotjóðarúrtökuna í eini stöðu, har ið roynt verður at javna fyri ávirkanir frá konjunkturinum í samfelagsbúskapinum. Roynt verður sostatt at vísa bruttotjóðarúrtökuna í eini stöðu við normalkonjunkturi í samfelagnum. Í eini stöðu við normalkonjunkturi verður ofta sagt, at gongdin í samfelagsbúskapinum samsvarar við javnan vöxtur í prísnum og lönnum. Í frágreiðingini verður bruttovirðisøking brúkt sum vísital fyri framleiðslu heldur enn bruttotjóðarúrtöku, men hetta hevur ikki stóran týdning fyri úrslitini ella niðurstøður. Verður vanligar nevnd *potential output*, *potential GDP* ella *strukturelt/potentielt output (BNP)*.

Konjunkturfrávik

Konjunkturfrávik ið er munurin millum staðfesta framleiðslu og konjunkturjafnaða framleiðslu. Er konjunkturfrávik ið størri enn 0, kunnu vit siga, at hákonjunkturur er í samfelagsbúskapinum; trýst er sum oftast á arbeiðsmarknaðinum, lítið av tøkari framleiðsluorku er í samfelagnum, og prívöxtur er á flestu marknaðum. Er konjunkturfrávik ið minni enn 0, kunnu vit siga, at lágkonjunkturur er í samfelagnum, lítið trýst er á arbeiðsmarknaðinum, og tøk framleiðsluorka er í samfelagnum. Konjunkturfrávik verður aðrastaðni ofta nevnt *outputgap* ella *outputgab*.

Landskassaskuld

Landskassaskuldin fevnir bara um skuld hjá landinum og harvið ikki um skuld hjá kommunum ella sosialum grunnnum. Meginparturin av landskassaskuldini er lánsbrævalán. Landskassaskuldin er sum oftast ein bruttoupgeberð av skuldini, har dentur verður lagdur á fíggjarligu skyldurnar hjá landinum (passivsíðuna á fíggjarjafnanum).

RLÚ-úrslit

Stytting fyri rakstrar-, løgu- og útlánsúrslit landskassans. RLÚ-úrslitið er munurin millum landskassans inntøkur og útreiðslur uppgjørt eftir meginreglunum í landsroknskapinum. RLÚ-úrslitið viðvíkur roknskapinum hjá landskassanum.

Sosialir grunnar

Hesir eru Arbeiðsloysisskipanin, Arbeiðsmarknaðareftirlønargrunnurin, Barsilsskipanin og Heilsutrygd.

Staðfest alment úrslit

Almenna úrslitið vísir avlop ella hall hjá tí almenna og verður lýst sum munurin millum almennar inntøkur og útreiðslur. Uppgerðin fylgir teimum leiðreglum, sum tjóðarroknskapurin verður uppgjørdur eftir. Tað almenna fevnir um heimastýrisfyrisingina, kommunufyrisingina, ríkisfyrisingina og sosialar grunnar. Verður vanligar nevnt *General Government Overall Balance* ella *faktisk offentlig saldo*.

Staðfest framleiðsla

Virðið á vørum og tænastrum frá marknaðarligari framleiðslu, framleiðslu til egna nýtslu og aðrari framleiðslu, sum ikki er marknaðarlig. Framleiðsla er ikki tað sama sum søla. Til dømis er framleiðsluvirðið í handilsvirki ikki sølan, men sølan minus innkeyp av handilsvørum (bruttovinningur). Í frágreiðingini verður bruttovirðisøkingin úr tjóðarroknskapinum nýtt sum vísital fyri framleiðslu. Bruttovirðisøking ella bruttotjóðarúrtøka verða sum oftast brúkt sum vísital fyri framleiðslu. Verður vanligar nevnt *Actual Output* ella *faktisk produktion*.

Tað almenna tilsamans

Tað almenna fevnir um heimastýrisfyrisingina, kommunufyrisingina, ríkisfyrisingina og sosialar grunnar. Heimastýrisfyrisingin fevnir um landsstovnar, meðan kommunufyrisingin fevnir um kommunurnar og kommunustovnar. Ríkisfyrisingin fevnir um donsku ríkistovnarnar í Føroyum, og sosialu grunnarnir eru Arbeðsloysisskipanin, Arbeðsmarknaðareftirlønargrunnurin, Barsilsskipanin og Heilsutrygd.

Bókmentir

- [1] Danmarks Nationalbank. Beregning af produktionsgab. Kvartalsoversigt, 4. kvartal 2015. Troels Kromand Danielsen og Casper Winther Jørgensen. Bls. 65-78. Tøkt á http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2015/12/Beregning_af_produk_tionsgab.pdf.
- [2] De Økonomiske Råd. Alternativ beregning af strukturel arbejdsstyrke. Tøkt á http://www.dors.dk/Konjunkturvurdering_og_Offentlige_finanser_-_En_prognoseopdatering, februar 2016.
- [3] De Økonomiske Råd. Dansk Økonomi Efterår 2015. Tøkt á <http://www.dors.dk/vismandsrapporter/dansk-oekonomi-efteraar-2015>, september 2015.
- [4] De Økonomiske Råd. Der er betydelig usikkerhed om den strukturelle saldo. Børsen, 12. oktober 2015. Tøkt á <http://www.dors.dk/oevrige-publikationer/kronikker-artikler/betydelig-usikkerhed-strukturelle-saldo>.
- [5] De Økonomiske Råd. Konjunkturvurdering og Offentlige finanser. En prognoseopdatering, 10 februar 2016. Tøkt á http://www.dors.dk/Konjunkturvurdering_og_Offentlige_finanser_-_En_prognoseopdatering, februar 2016.
- [6] Finansministeriet. Beregning af den strukturelle offentlige saldo. Arbejdsrapport nr. 17/2005. Tøkt á <http://www.fm.dk/publikationer/arbejdsrapporter/2005/arbejdsrapport-nr.-d.-17-2005/~media/Files/Arbejdsrapporter/arbap1705.ashx>, 2005.
- [7] Finansministeriet. Opdatering af finansministeriets beregning af konjunkturgab og strukturelle niveauer. Tøkt á <http://www.fm.dk/oekonomi-og-tal/finansministeriets-regnemetoder>.
- [8] Finansministeriet. Opdatering af metoden til beregning af strukturel saldo. Tøkt á <http://www.fm.dk/oekonomi-og-tal/finansministeriets-regnemetoder>.
- [9] Grønlands Økonomiske Råd. Økonomisk Råds rapport, 2011. Tøkt á [http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Finans/DK/Oekonomisk%20raad/100913Oekonomisk_Raads_Rapport_2013_DK%20\(1\).pdf](http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attached%20Files/Finans/DK/Oekonomisk%20raad/100913Oekonomisk_Raads_Rapport_2013_DK%20(1).pdf).
- [10] IMF. Fiscal Monitor. Debt: Use it Wisely, October 2016. Frágreiðing tøk á <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2016/02/fmindex.htm>, 2016.
- [11] OECD. Economics Department Working Paper No. 434, Measuring cyclically-adjusted budget balances for OECD countries, 2005. Tøkt á <http://www.oecd-ilibrary.org/docserver/download/5lgpfmjmgp6k.pdf?expires=1383836537&id=id&accname=guest&checksum=4D7141E26B939DD3CE4F64D89EC58033>.
- [12] OECD. OECD Economic Outlook, Vol. 2008/1, OECD Publishing. Frágreiðing tøk á http://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook-volume-2008-issue-1_eco_outlook-v2008-1-en, 2008.
- [13] Rådgivende udvalg vedrørende Grønlands Økonomi. Den Økonomiske udvikling i Grønland. Frágreiðing tøk á <http://www.stm.dk/publikationer/groenland03/default.htm>, 2003.
- [14] Økonomi og Indenrigsministeriet. Økonomisk Redegørelse, August 2013. Bls. 155-178. Tøkt á oim.dk/media/510019/%C3%98konomisk%20Redeg%C3%B8relse%20august%202013.pdf.